

ΚΑΛΩΣ ΗΡΘΑΤΕ ΣΤΗΝ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΗΣ ΠΤΥΧΙΑΚΗΣ ΜΑΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Πτυχιακή Εργασία
ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΝΗ ΠΑΙΔΙΚΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ

Με το σακίδιο στους ώμους

Ιώ Φιλιππίδη
Ίρις Φωσκολάκη

Ημερομηνία Παρουσίασης
14/7/2021

Τμήμα Γραφιστικής και Οπτικής Επικοινωνίας

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ:

“Με το Σακίδιο στους Ώμους”

Εικονογράφηση Μουσικού Βιβλίου για Παιδιά

ΙΩΑΝΝΑ ΑΙΚΑΤΕΡΙΝΗ ΦΙΛΙΠΠΙΔΗ ΜΑΓΓΙΩΣΗ

12088

ΙΡΙΣ ΦΩΣΚΟΛΑΚΗ

12063

Επιβλέπων Καθηγητής:

Παπαποστόλου Απόστολος

Εξεταστική Επιτροπή:

Δεβετζή Ιωάννα

Δελφίνο Ιωάννα

ΔΗΛΩΣΗ ΣΥΓΓΡΑΦΕΑ ΠΤΥΧΙΑΚΗΣ / ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Η κάτωθι υπογεγραμμένη Ίρις Φωσκολάκη του Χαραλάμπους, με αριθμό μητρώου 12063 φοιτήτρια του Πανεπιστημίου Δυτικής Αττικής της Σχολής Εφαρμοσμένων Τεχνών & Πολιτισμού του Τμήματος Γραφιστικής και Οπτικής Επικοινωνίας, δηλώνω υπεύθυνα ότι:

«Είμαι συγγραφέας αυτής της πτυχιακής/διπλωματικής εργασίας και ότι κάθε βοήθεια την οποία είχα για την προετοιμασία της είναι πλήρως αναγνωρισμένη και αναφέρεται στην εργασία. Επίσης, οι όποιες πηγές από τις οποίες έκανα χρήση δεδομένων, ιδεών ή λέξεων, είτε ακριβώς είτε παραφρασμένες, αναφέρονται στο σύνολό τους, με πλήρη αναφορά στους συγγραφείς, τον εκδοτικό οίκο ή το περιοδικό, συμπεριλαμβανομένων και των πηγών που ενδεχομένως χρησιμοποιήθηκαν από το διαδίκτυο. Επίσης, βεβαιώνω ότι αυτή η εργασία έχει συγγραφεί από μένα αποκλειστικά και αποτελεί προϊόν πνευματικής ιδιοκτησίας τόσο δικής μου, όσο και του Ιδρύματος. Παράβαση της ανωτέρω ακαδημαϊκής μου ευθύνης αποτελεί ουσιώδη λόγο για την ανάκληση του πτυχίου μου».

Ο/Η Δηλών/ούσα

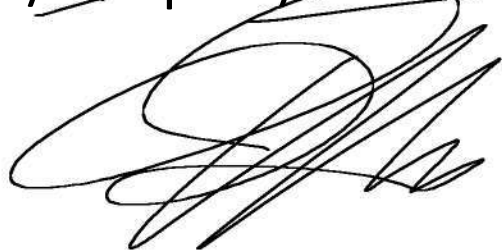

ΔΗΛΩΣΗ ΣΥΓΓΡΑΦΕΑ ΠΤΥΧΙΑΚΗΣ / ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Η κάτωθι υπογεγραμμένη Ιωάννα Αικατερίνη Φιλιππίδη Μαγκιώση του Φιλίππου, με αριθμό μητρώου 12088 φοιτήτρια του Πανεπιστημίου Δυτικής Αττικής της Σχολής Εφαρμοσμένων Τεχνών & Πολιτισμού του Τμήματος Γραφιστικής και Οπτικής Επικοινωνίας, δηλώνω υπεύθυνα ότι:

«Είμαι συγγραφέας αυτής της πτυχιακής/διπλωματικής εργασίας και ότι κάθε βοήθεια την οποία είχα για την προετοιμασία της είναι πλήρως αναγνωρισμένη και αναφέρεται στην εργασία. Επίσης, οι όποιες πηγές από τις οποίες έκανα χρήση δεδομένων, ιδεών ή λέξεων, είτε ακριβώς είτε παραφρασμένες, αναφέρονται στο σύνολό τους, με πλήρη αναφορά στους συγγραφείς, τον εκδοτικό οίκο ή το περιοδικό, συμπεριλαμβανομένων και των πηγών που ενδεχομένως χρησιμοποιήθηκαν από το διαδίκτυο. Επίσης, βεβαιώνω ότι αυτή η εργασία έχει συγγραφεί από μένα αποκλειστικά και αποτελεί προϊόν πνευματικής ιδιοκτησίας τόσο δικής μου, όσο και του Ιδρύματος. Παράβαση της ανωτέρω ακαδημαϊκής μου ευθύνης αποτελεί ουσιώδη λόγο για την ανάκληση του πτυχίου μου».

Ο/Η Δηλών/ούσα

Ένα διαφορετικό
μουσικό βιβλίο για παιδιά...

ΜΕ ΤΟ ΣΑΚΙΔΙΟ ΣΤΟΥΣ ΩΜΟΥΣ

Ανακαλύπτοντας
τα Παραδοσιακά Εγκορδα

Ιωάννη Ψαλιπείδη

Εκκονογράφηση

Ιωάννη Ψαλιπείδη
Τρις Ψασκολάκη

Οι πρώτες σκέψεις, τα πρώτα σχέδια...

Στόχοι

- Αποδοχή Αρχαίου Κιθάρου
- Ούτι
- Τραγουδι - Σάφι
- Τάμπουρ
- Πάπιρος Λύρα
- Σαμπύ - Καλαμάρι

→ Πάπιρος Λύρα → Αποδοχή

→ Ούτι

→ Σάφι

→ Τραγουδι

→ Τάμπουρ

→ Πάπιρος Λύρα

→ Σαμπύ - Καλαμάρι

→ Καλαμάρι

→ Πάπιρος Λύρα

→ Σαμπύ

→ Καλαμάρι

Γεια σας!
 Με τον Σάββατο
 είναι η ώρα που
 πρέπει να κάνω ό,τι
 πρέπει. Μου αρέσει
 να ταξιδεύω και να
 ανακαλύπτω νέα πορτα
 να τα σφηνώσω στο
 παιδί μου. Μου αρέσει
 να ζω, να δουλεύω
 και να περπατάω όλο
 περισσότερο για τη μάθη
 Είναι κι εσύ μαζί μας
 να γνωρίσουμε τον
 να γνωρίσουμε.

Παιδί που είναι σε ένα
 ταξίδι, φέρει ένα πορτα

Μικρό σπίτι στο χωριό

Θα με βοηθήσεις να βρω
 τις παρακάτω λέξεις στο ταμπλό
 με τα γραμμάτια;

ταμπλό
 λάρτα
 πανδουρίδα
 τζουράι
 ούτι
 δάφι

πανδουρίδα

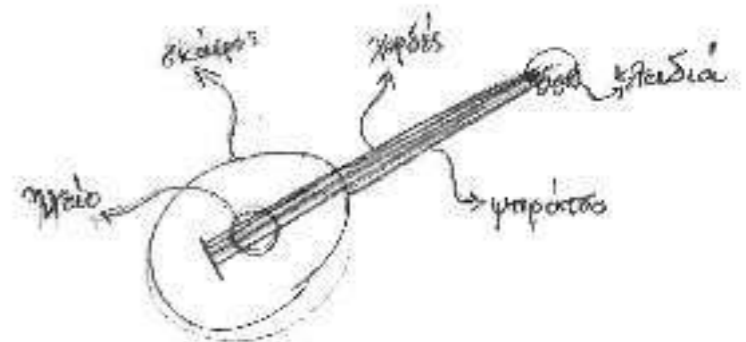
Αυτή είναι μια φωτογραφία του παλαιού οργάνου.
 Είναι μια πανδουρίδα. Είναι ένα παραδοσιακό
 έγχορδο μουσικό όργανο, το οποίο αρχικά έφεραν στην
 Βουλγαρία. Μία από τις διαφορές ανά ανά
 τα διαφορετικά μέρη της Ελλάδας είναι ότι

μουσικής.

Μετα τα χρόνια όμως, η πανδουρίδα έχει δεχτεί
 πολλές αλλαγές. Με αυτές συνδυάσαν καινούρια
 υαλίστρια, και μικρότερα και μεγαλύτερα
 όργανα.

Ένα από αυτά είναι ο ταμπούρας.

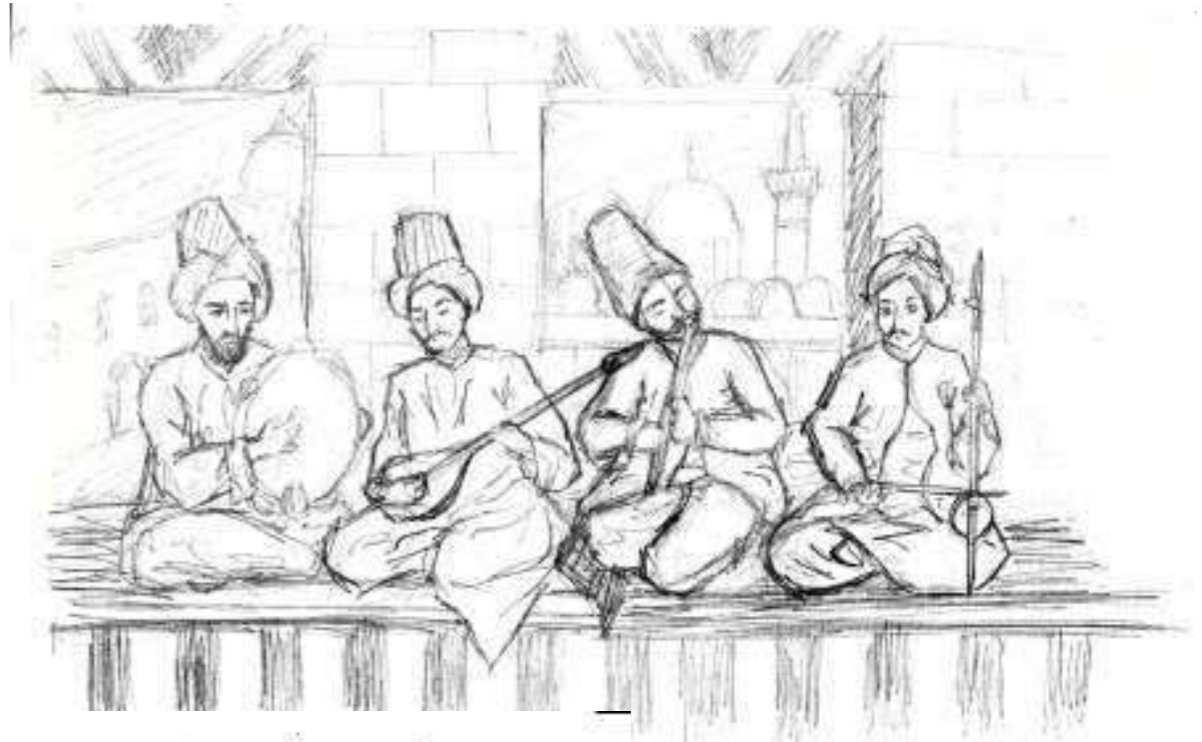
Ας δούμε πρώτα τα μέρη ενός έγχορδου οργάνου.

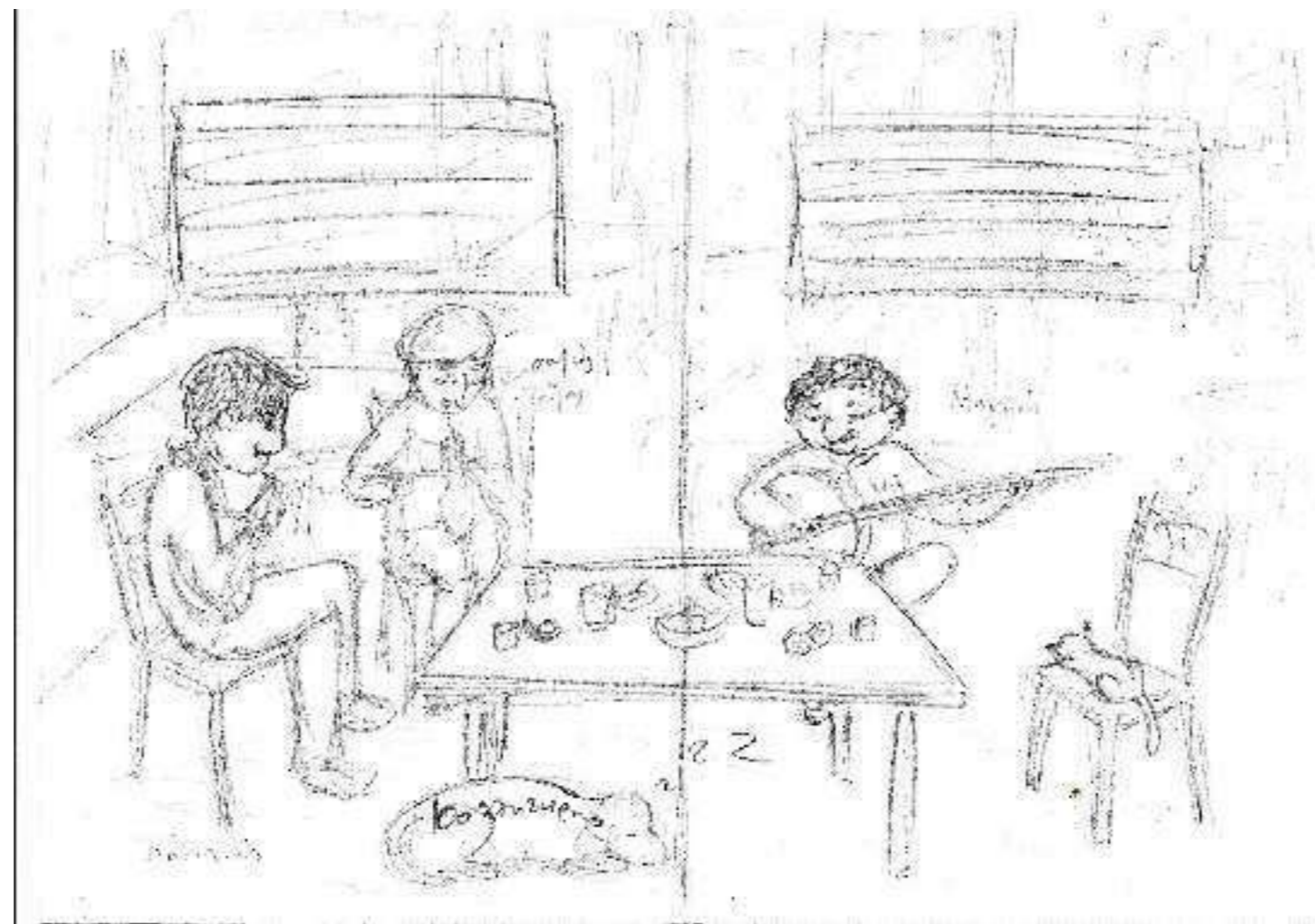

Σε τι χρησιμεύει το καθένα;

πρώτη σελίδα

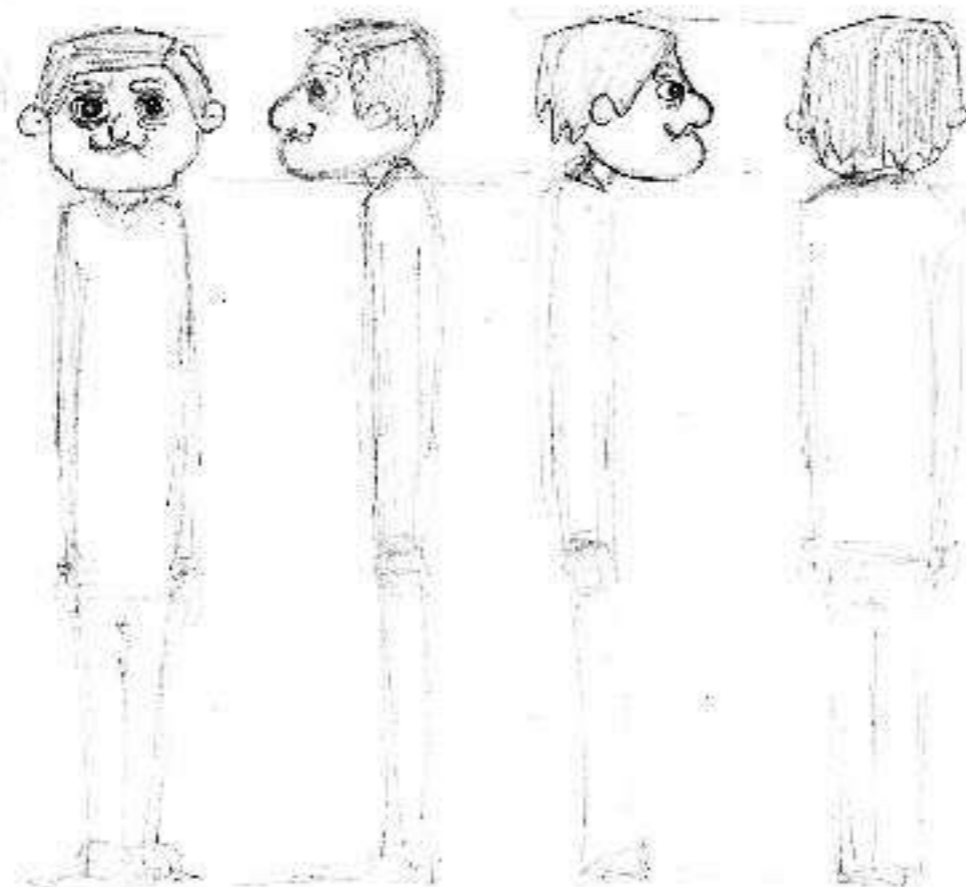

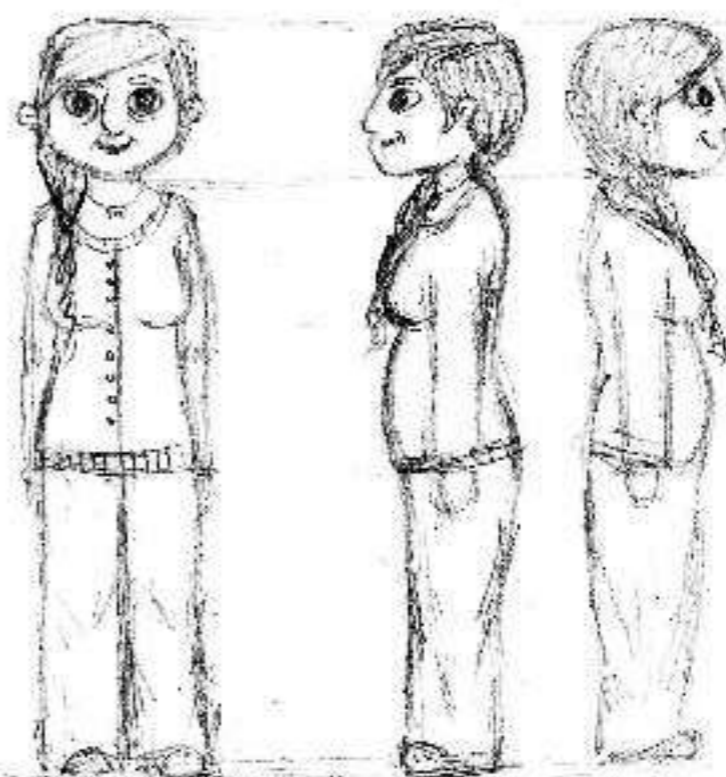
Model Sheet Σειράνων

Τα πρώτα model sheets με
καρτί και μολύβι.

τραπέζι

Qajon

Model Sheets Χαρακτήρων

Στέφανος

ο γραφικός χαρακτήρας του

Στέφανος

Το σακίδιό μου

Ο παππούς μου

- ευγενικός
- γλυκός
- μικρός εξερευνητής
- αγαπημένο του χρώμα το πράσινο
- αγαπά την μουσική και την φύση
- έχει αδυναμία στον παππού του και το σακίδιό του

παππούς

γλυκά μάτια όμοια
με του εγγονού του

λεπτός και ψηλός

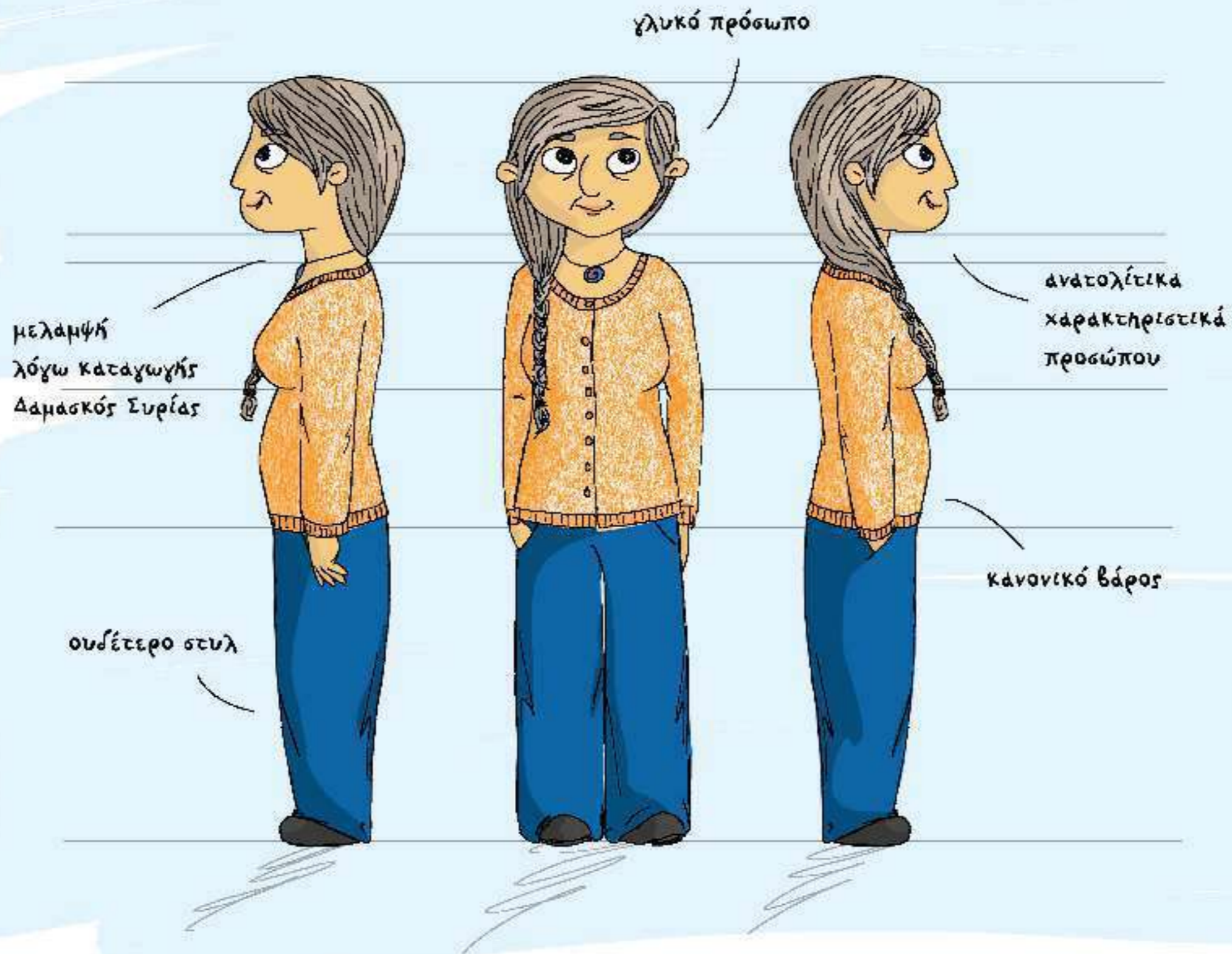
μουστάκι
λόγω καταγωγής
Αδριανούπολη
Τουρκίας

γκρίζα μαλλιά
λόγω ηλικίας

καμπούρα
λόγω ηλικίας

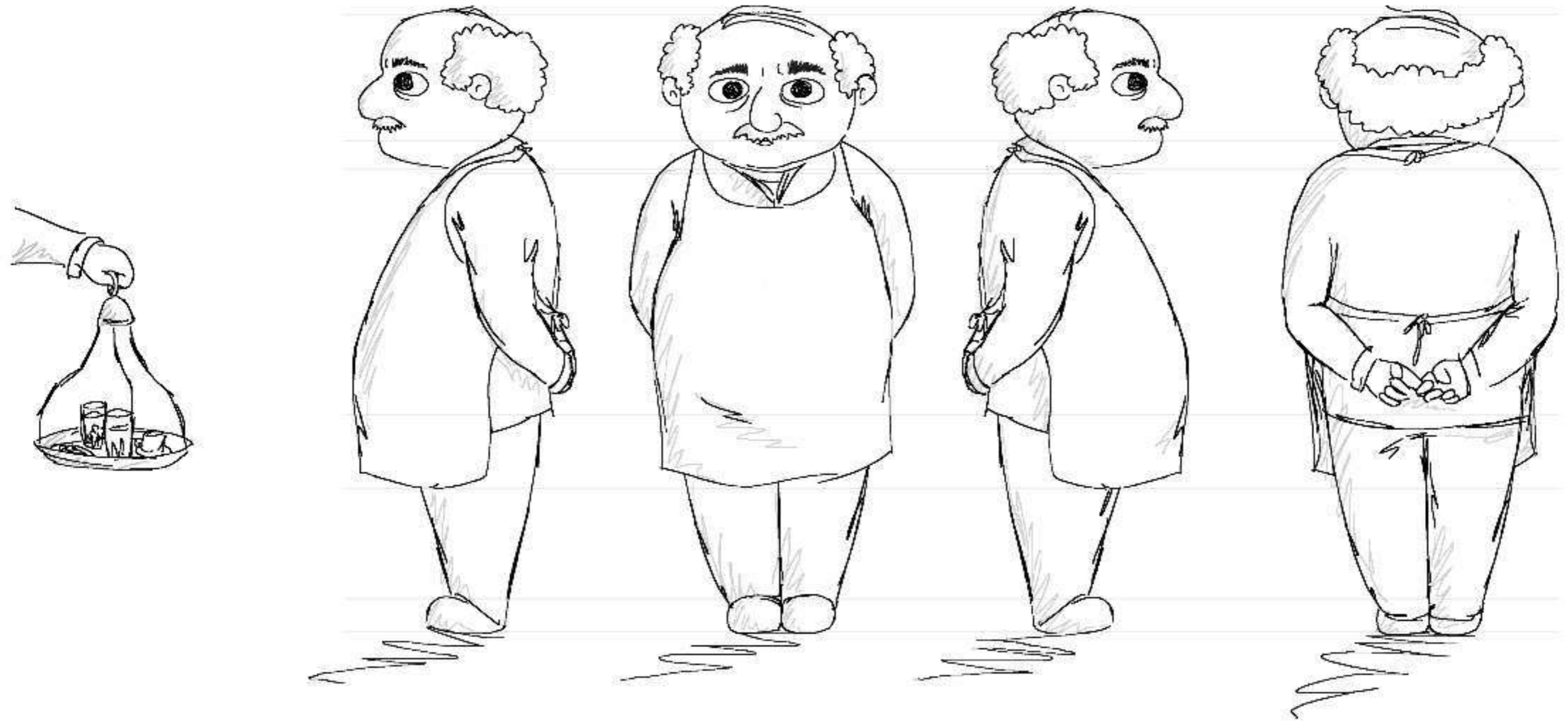
ευγενής | καλοσυνάτος | κομψός | λαφτατζής | του αρέσουν τα ταξίδια στον χώρο και τον χρόνο | λατρεύει τον εγγονό του

Χαριάτ

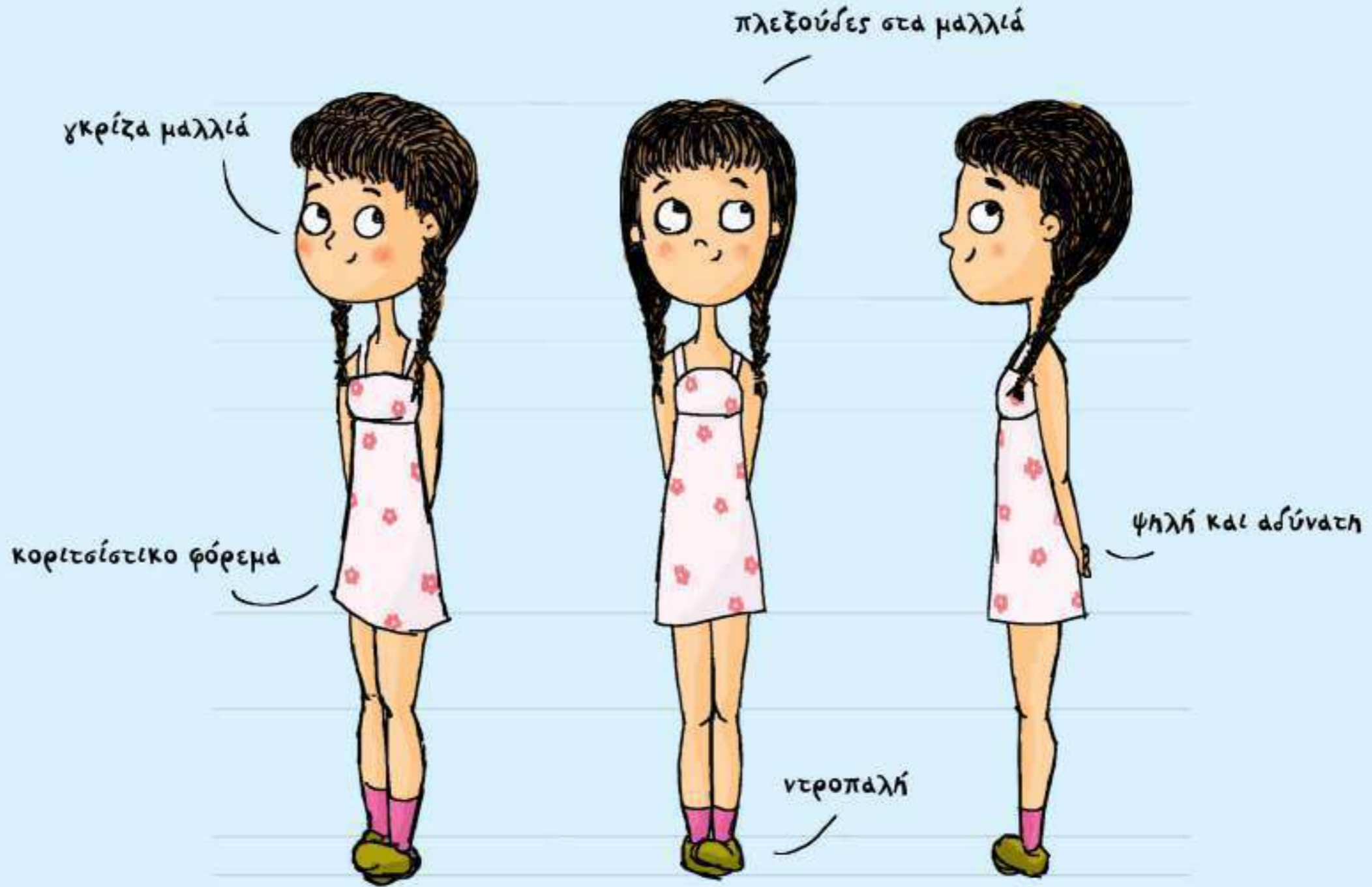
ήρεμη φυσιολογική | ευγενική ψυχή | καλλιεργημένη | κομψή | καλή φίλη του παππού | φιλόξενη | μαχήτρια | αγαπά τα ζώα και την μουσική

Μαχμούτ

ευγενικός | καλοσυνάτος | καλός φίλος | οικείος | φιλόξενος | παχουλός | του αρέσει να παίζει μουσική με φίλους

Ζωή

γλυκιά | φιλική | ντροπαλή | μελετηρή | θέλει να γίνει δασκάλα μουσικής

Ιω Φελιππίδη

Με το σακίδιο στους ώμους

Ανακαλύπτοντας
τα Παραδοσιακά Εγχορδα

Εικονογράφηση
Ιω Φελιππίδη
Έρις Φωσκολάκη

ΕΘΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ
ΚΑΛΕΙΔΟΣΚΟΠΙΟ

Με το σακίδιο στους ώμους

Διδακτικό Μουσικό Βιβλίο για Παιδιά

ΚΕΙΜΕΝΟ

Ιώ Φιλιππίδη

ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΣΗ

Ιώ Φιλιππίδη

Ίρις Φωσκολάκη

Αφιερωμένο στην μικρή Δανάη...

Γεια σας!

Εγώ είμαι ο Στέφανος. Είμαι 8 χρόνων και μου αρέσουν πολύ τα ταξίδια και η εξερεύνηση. Μένω σε μια πόλη της βόρειας Ελλάδας, στο Διδυμότειχο, μαζί με τους γονείς και τον παππού μου, που τον αγαπώ πολύ! Εκείνος μου έκανε δώρο το αγαπημένο μου σακίδιο. Πάμε να σας πω μια ιστορία.

Ο παππούς μου μια μέρα προσπαθούσε να βρει ένα εργαλείο για τον κήπο. Κατέβηκε στο υπόγειο να ψάξει αλλά αντί για το εργαλείο, βρήκε ένα ξεχασμένο μουσικό όργανο. Ήταν σκονισμένο πολύ. Το πήρε στα χέρια του, το ξεσκόνισε και τα μάτια του γέμισαν σκόνη και αναμνήσεις.

Ο παππούς μου ξέρει πόσο πολύ αγαπάω τη μουσική και σκέφτηκε να μου το δείξει και να μου μιλήσει για αυτό και τις αναμνήσεις του. Με κάλεσε να πάω κοντά του.

Κατέβηκα τις σκάλες και τον βρήκα στο υπόγειο να μου χαμογελάει. Πλησίασα και μόνο τότε είδα το όργανο που κρατούσε στα χέρια του...

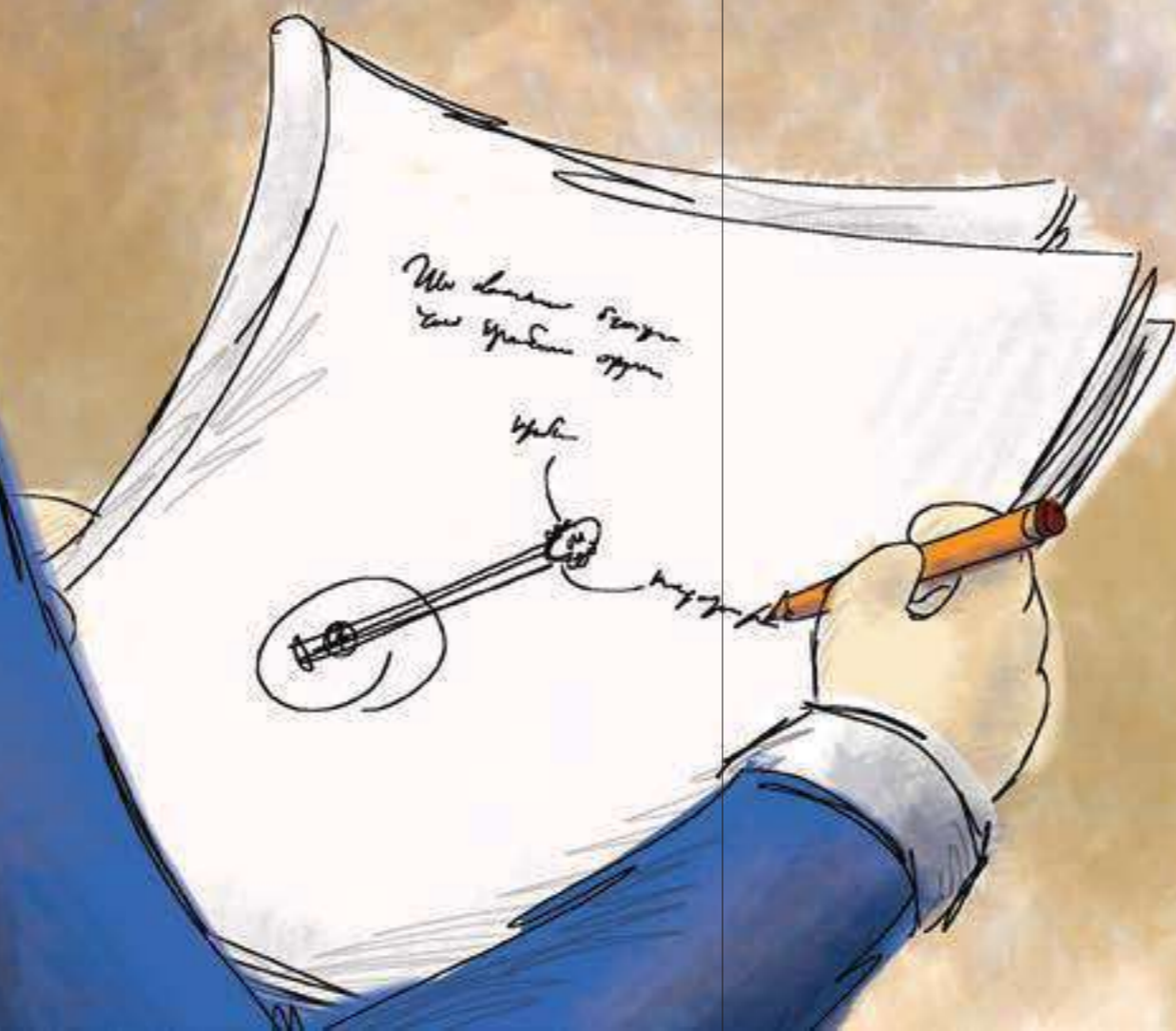
- Παππού, τι όργανο είναι αυτό;, τον ρώτησα.

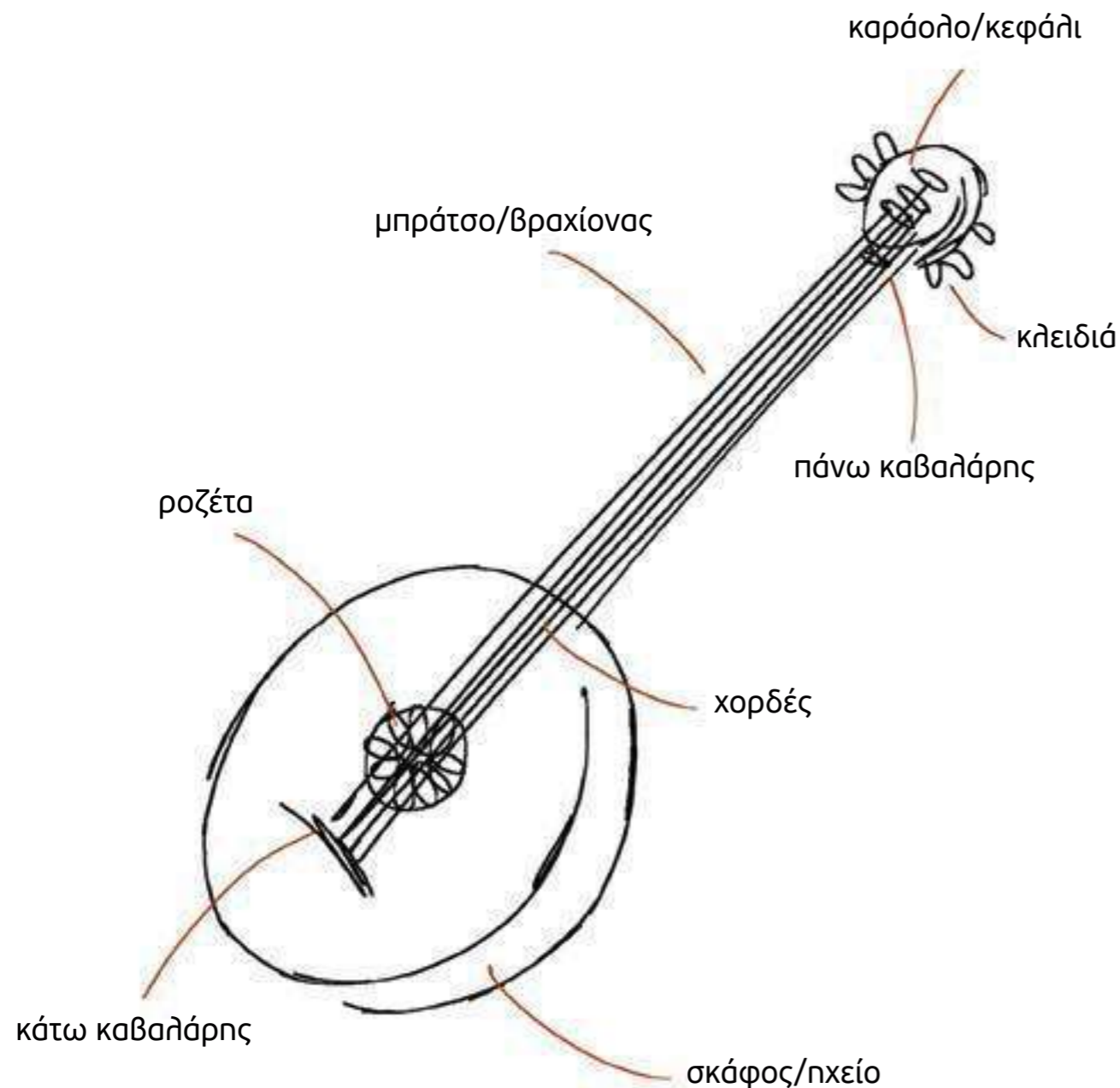

- Ονομάζεται πολιτικό λαούτο, ή διαφορετικά λάφτα, μικρέ μου, μου λέει ο παππούς. Είναι ένα έγχορδο μουσικό όργανο από την Κωνσταντινούπολη (Πόλη), γι' αυτό και λέγεται «πολιτικό». Έλα να σου φτιάξω τον χάρτη των έγχορδων οργάνων πριν σου πω περισσότερα για αυτό. Δωσ μου ένα μολύβι...

Κι άρχισε να σχεδιάζει τον χάρτη των έγχορδων οργάνων μιλώντας μου για τα βασικά τους στοιχεία.

Τα βασικά στοιχεία των έγχορδων οργάνων

Σκάφος/Ηχείο: Είναι το κύριο μέρος του οργάνου, Αποτελείται από το καπάκι, το μπροστινό ξύλινο μέρος του, και το καμπυλωτό πίσω ξύλο το οποίο είναι έτσι φτιαγμένο ώστε ο ήχος που παράγεται να ακούγεται δυνατά. Στο καπάκι υπάρχουν, σχεδόν πάντα, μία ή παραπάνω τρύπες, ανάλογα το όργανο.

Ροζέτα: Οι τρύπες αυτές διακοσμούνται με τις ροζέτες, δηλαδή διακοσμητικά κομμάτια από ξύλο (το πιο σύννηθες), κέρατο, πλαστικό ή ταρταρούγα (κέλυφος χελώνας).

Μπράτσο/Βραχίονας: Είναι το μέρος όπου με το αριστερό μας χέρι πατάμε τις χορδές.

Χορδές: Χτυπώντας/Τραβώντας τις χορδές με το δεξί χέρι και πατώντας τις με το αριστερό παράγεται η μουσική.

Κλειδιά: Μοιάζουν με βίδες. Οι χορδές είναι δεμένες σε αυτά και επομένως γυρνώντας τα κατάλληλα, αλλάζουμε τον ήχο που παράγουν οι χορδές. Με αυτόν τον τρόπο κουρδίζουμε το όργανο.

Καράολο/Κεφάλι: Είναι το μέρος του οργάνου στο οποίο στηρίζονται τα κλειδιά.

Κάτω και πάνω καβαλήρηδες: Ο κάτω καβαλήρης βρίσκεται στο καπάκι του σκάφους και πάνω του είναι δεμένες οι χορδές. Ο πάνω καβαλήρης βρίσκεται στην άκρη του μπράτσου και έχοντας εσωχές κρατά τις χορδές στη θέση που πρέπει.

* Τα παραπάνω ισχύουν για τους δεξιόχειρες. Για τους αριστερόχειρες ισχύουν τα ακριβώς αντίστροφα.

Ιστορικά Στοιχεία

Αρχικά η μουσική ήταν μέσο εκδήλωσης λατρείας προς τα θεία. Μες στους αιώνες πήρε τη μορφή της τέχνης και της έκφρασης. Από τα αρχαία χρόνια διάφοροι λαοί, ανάμεσά τους οι Αιγύπτιοι και οι Έλληνες, έπαιζαν όργανα που μοιάζουν πολύ με το λαούτο και γι' αυτό ονομάζονται λαουτοειδή. Τα όργανα αυτά διέφεραν μεταξύ τους σε σημεία αλλά ήταν πανομοιότυπα. Στην ουσία τα παλιά αυτά έγχορδα όργανα είναι οι πρόγονοι του σημερινού λαούτου.

Αυτοί οι «πρόγονοι» έχουν δεχθεί πολλές αλλαγές μες στους αιώνες και από αυτές έχουν γεννηθεί άλλα έγχορδα μουσικά όργανα, μερικά εκ των οποίων θα γνωρίσουμε στη συνέχεια.

Ο πρόγονος του λαούτου είναι ένα αρχαίο όργανο των Ασσυρίων, η πανδούρα. Ένα τρίχορδο, μικρό σε μέγεθος μουσικό όργανο, το οποίο υπήρχε και στον Ελλαδικό κύκλο τα αρχαία χρόνια. Πέρασε από τους Ασσύριους στους Σουμερίους, τους Αιγύπτιους, τους Έλληνες και τους Ρωμαίους.

Σε μουσεία αρχαίας ιστορίας συναντάμε αγάλματα που παριστάνουν πανδουριστές. Μέσω αυτών γνωρίσαμε το αρχαίο αυτό όργανο. Η πανδούρα είχε 3 χορδές, το σκάφος της ήταν σκηνά φτιαγμένο από καβούκι κελύφας, είχε μακρύ μπράτσο με κωρίσματα (τάστα*), ενώ δεν είχε κλειδιά κουρδίσματος. Φυσικά, δε μπορούμε να γνωρίζουμε πώς ακριβώς έμοιαζε ο ήχος της.

Αιώνες αργότερα, έφτασε, έχοντας δεχθεί κάποιες αλλαγές, στα κέρια των ανθρώπων του Βυζαντίου. Κατά τα βυζαντινά χρόνια (330μ.Χ.-1453μ.Χ.) δημιουργούνται πολλοί απόγονοι της πανδουρίδας. Ανάμεσα σε άλλα και το βυζαντινό λαούτο, το οποίο ήταν έτσι διαμορφωμένο ώστε να αποδίδει τη βυζαντινή μουσική και τις «αλλοιωμένες» νότες της, τα λεγόμενα μόρια*.

Σήμερα τα λαούτα που υπάρχουν είναι το αναγεννησιακό, το πολιτικό και το ελληνικό, τα οποία διαφέρουν πολύ μεταξύ τους.

Στεριανό Λαούτο

Σε όλα τα λαουτοειδή έγχορδα μουσικά όργανα οι χορδές δένονται από τη μια άκρη τους, στον κάτω καβαλάρη, και καταλήγουν στα κλειδιά όπου και δένεται η άλλη άκρη τους.

Τα κλειδιά, σε όλα τα όργανα είναι τόσα όσα οι χορδές τους. Το κρητικό λαούτο έχει 4 διπλές χορδές, δηλαδή συνολικά 8 χορδές, οπότε και 8 κλειδιά.

Το λαούτο έχει στοιχεία που προέρχονται από την αρχαία πανδουρίδα. Ένα από αυτά είναι το μακρύ του μπράτσο. Έχει σταθερούς μπερντέδες, 4 διπλές χορδές και παίζεται με πένα. Ο ήχος του είναι δυνατός.

Το λαούτο, ή αθλιώς λαγούτο, φαίνεται ότι έπαιξε σημαντικότατο ρόλο στη μουσική παράδοση πολλών λαών της αρχαιότητας, όπως σε αυτή των Σουμέριων, των Αιγυπτίων, των Ελλήνων, κ.ά. Το λαούτο είναι ένα από τα έγχορδα όργανα της Ανατολικής Μεσογείου.

Όμως, το στεριανό λαούτο δεν μπορεί να αποδώσει τα μικροδιαστήματα* της Ανατολικής μουσικής καθώς στο μπράτσο του έχει σταθερούς μπερντέδες*. Επομένως, θα μπορούσαμε να το χαρακτηρίσουμε ως ένα πιο «δυτικό όργανο». Το ελληνικό λαούτο στην σημερινή του μορφή διαμορφώνεται τον 17ο αιώνα. Στο πέρασμα των αιώνων έχει δεχτεί πολλές επιρροές.

Μπορεί να έχει είτε μελωδικό ρόλο ως πρωταγωνιστής της ορχήστρας είτε ρυθμικό συνοδεύοντας άλλα όργανα, όπως την λύρα ή το βιολί.

Το λαούτο, στη χώρα μας, το συναντάμε σε διάφορες περιοχές της ηπειρωτικής Ελλάδας, όπως στην Ήπειρο, αλλά και τα νησιά της, όπως στην Κάρπαθο, τις Κυκλάδες και φυσικά στην Κρήτη.

Λάφτα

Η λάφτα, μικρότερο σε μέγεθος όργανο από το λαούτο του ελληνικού χώρου και χαμηλότερο σε ένταση, παίζεται κι αυτό με πένα. Οι χορδές της είναι 3 διπλές και μία μονή. Έχει κι αυτή μπερντέδες αλλά μετακινούμενους.

Συνολικά, λοιπόν, έχει 7 χορδές, άρα και 7 (συμπλήρωσε τη λέξη που λείπει).

Το πολιτικό λαούτο ή, όπως είναι αθλιώς γνωστό, η λάφτα, είναι ένα όργανο που συναντάται κατά κύριο λόγο στην αστική λαϊκή μουσική της Κωνσταντινούπολης (Τουρκία) και γενικότερα στην οθωμανική (παλιά τουρκική) μουσική.

Το όργανο εξαλείφθηκε σχεδόν ολοκληρωτικά κατά τη διάρκεια του 20ου αιώνα. Σήμερα, όμως, υπάρχει και πάλι έντονο ενδιαφέρον για αυτό το όργανο τόσο στην Ελλάδα όσο και την Τουρκία. Συνηθίζεται να παίζεται από τραγουδιστές που θέλουν να συνοδεύουν τη φωνή τους.

Σε αντίθεση με το ελληνικό λαούτο, το πολιτικό αποδίδει τα μικροδιαστήματα της ανατολικής μουσικής. Λέγεται μάλιστα πως έχει πιο στενή μουσική συγγένεια με το ούτι (το επόμενο όργανο που θα γνωρίσουμε) από ότι με τα υπόλοιπα λαούτα. Αυτό καθότι η λάφτα και το ούτι έχουν πολλές ομοιότητες ως προς τον τρόπο παιξίματος και το ηχόχρωμά τους. Ο ρόλος του είναι τόσο πρωταγωνιστικός όσο και συνοδευτικός.

Μετά από αυτά, ο παππούς μου μου μίλησε για όταν ήταν νέος που έμεινε στην Αδριανούπολη. Μαζεύονταν στο καφενείο του χωριού όλοι μαζί οι φίλοι και συζητούσαν, γελοούσαν, παίζανε λάφτα, ούτι, πολιτική λύρα και τραγουδούσαν. Στο τέλος, μου έπαιξε λίγο, ό,τι θυμόταν, για να ακούσω τον ήχο του οργάνου. Πόσο πολύ μου άρεσε!

Κάπως έτσι του ζήτησα να κάνουμε μαζί ένα ταξίδι να ανακαλύψουμε τα έγχορδα

όργανα της Ανατολικής Μεσογείου που μου ανέφερε. Το ούτι, τον ταμπουρά, την πολιτική λύρα και το σαντούρι. Αμέσως, δέχτηκε!

Κατευθείαν, έτρεξα στο δωμάτιό μου και άρπαξα το αγαπημένο μου σακίδιο. Ο παππούς σχεδίασε το ταξίδι μέσα σε λίγη ώρα. Ήξερε ποιες πόλεις θα επισκεπτούμε και κάπως έτσι, ξεκινάει το ταξίδι μας!

Θα ξεκινήσουμε από την πόλη μας, το Διδυμότειχο, και η πρώτη μας στάση θα είναι μια όμορφη πόλη της Τουρκίας, η Αδριανούπολη. Μετά θα πάρουμε το δρόμο προς την Κωνσταντινούπολη και στο τέλος θα καταλήξουμε στην Μυτιλήνη, όπου το ταξίδι μας θα τελειώσει.

Το τρένο έφτασε! Ανεβήκαμε και βρήκαμε τις θέσεις μας, νούμερα 57 και 58. Καθήσαμε και μείναμε σιωπηλοί κοιτάζοντας έξω στο ξεκίνημα της διαδρομής. Ήμουν σίγουρος πως το ταξίδι με τρένο θα είναι υπέροχο. Εσύ έχεις ταξιδέψει ποτέ με τρένο;

Μετά από λίγο, ο παππούς μου έδωσε το εισιτήριό μου να το δείξω στον κύριο με την μπλε στολή που περνάει και ελέγχει τα εισιτήρια. Εκείνος το έσκισε, επέστρεψε το μισό σε εμένα και συνέχισε με τους υπόλοιπους επιβάτες. Ξανακοίταξα έξω και χωρίς να το καταλάβω με πήρε ο ύπνος... Όταν ξύπνησα, το τοπίο έξω από το παράθυρο ήταν υπέροχο. Μιλήσαμε με τον παππού για λίγο, διάβασα το βιβλίο μου, ζωγραφίσαμε παρέα, παίξαμε, γελάσαμε.

Φτάσαμε κιόλας! Έχει ήλιο πολύ! Με το σακίδιο στους ώμους, κατεβαίνω πηλά στον παππού απ' το τρένο. Ο παππούς συγκινημένος κοιτάζει την Αδριανούπολη. Στο σταθμό μας πλησιάζει μια γυναίκα με βήμα πηδηχτό και γρήγορο παρά την ηλικία της.

- Γεια σου, Στέφανε!, λέει Βουρκωμένη.

Αγκαλιάζονται με τον παππού συγκινημένοι.

- Να υποθέσω ότι αυτό το γλυκό αγοράκι είναι ο εγγονός σου;

- Ναι!, πρόλαβα τον παππού. Εσείς ποια είστε;, ρώτησα με περιέργεια.

Χαμογελούν τότε κι οι δυο.

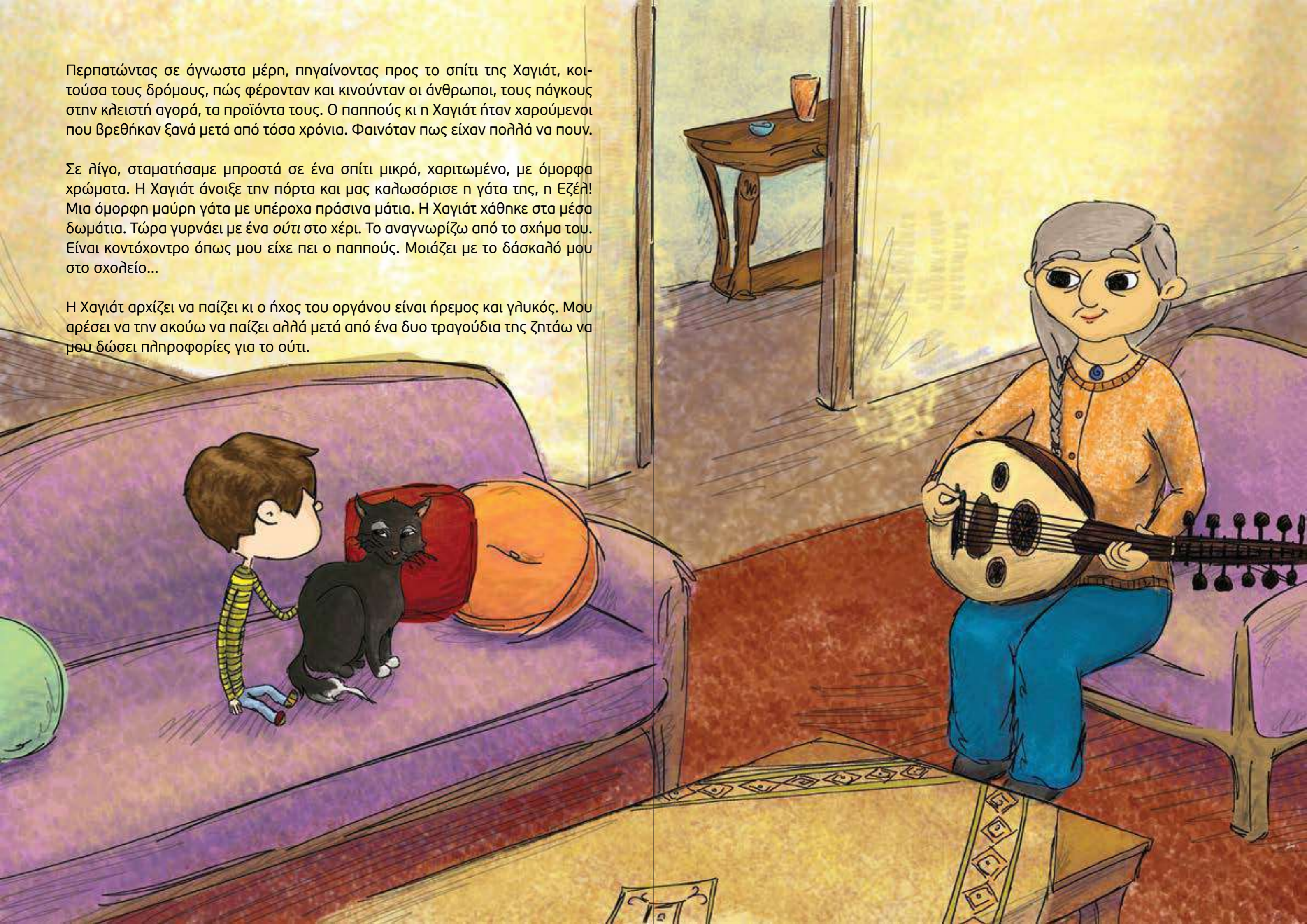
- Είμαι η Χαγιάτ! Μια παλιά φίλη του παππού.

Περπατώντας σε άγνωστα μέρη, πηγαίνοντας προς το σπίτι της Χαγιάτ, κοιτούσα τους δρόμους, πώς φέρονταν και κινούνταν οι άνθρωποι, τους πάγκους στην κλειστή αγορά, τα προϊόντα τους. Ο παππούς κι η Χαγιάτ ήταν χαρούμενοι που βρεθήκαν ξανά μετά από τόσα χρόνια. Φαινόταν πως είχαν πολλά να πουν.

Σε λίγο, σταματήσαμε μπροστά σε ένα σπίτι μικρό, χαριτωμένο, με όμορφα χρώματα. Η Χαγιάτ άνοιξε την πόρτα και μας καλωσόρισε η γάτα της, η Εζέλ! Μια όμορφη μαύρη γάτα με υπέροχα πράσινα μάτια. Η Χαγιάτ χάθηκε στα μέσα δωμάτια. Τώρα γυρνάει με ένα ούτι στο χέρι. Το αναγνωρίζω από το σχήμα του. Είναι κοντόχοντρο όπως μου είχε πει ο παππούς. Μοιάζει με το δάσκαλό μου στο σχολείο...

Η Χαγιάτ αρχίζει να παίζει κι ο ήχος του οργάνου είναι ήρεμος και γλυκός. Μου αρέσει να την ακούω να παίζει αλλά μετά από ένα δυο τραγούδια της ζητάω να μου δώσει πληροφορίες για το ούτι.

Ιστορικά Στοιχεία

Το ούτι είναι νυκτό* έγχορδο μουσικό όργανο, που κατάγεται από την Αίγυπτο. Στην εποχή των Φαραώ, πριν 3.500 χρόνια, στην Αίγυπτο υπήρχε το αιγυπτιακό ούτι. Απόγονός του το περσικό ούτι, το λεγόμενο από τους Πέρσες «μπαρμπάντ».

Το ούτι το συναντάμε αργότερα, πιο συγκεκριμένα τον 6ο αιώνα μΧ., στην αραβική μουσική. Οι Άραβες δανείστηκαν στοιχεία του τρόπου παιξίματος αυτού του οργάνου από τους Πέρσες. Τα μουσικά όργανα μπαρμπάντ, που προαναφέραμε, και ρουντ είναι οι πρόγονοί του.

Αυτό το όργανο, αργότερα, ονομάστηκε από τους Άραβες «al oud» που σημαίνει στα αραβικά «ξύλο» και συγκεκριμένα «ψηλό ξύλο». Από εκεί έχει πάρει το ούτι την τελική του ονομασία.

Η αρχική του μορφή δεν ήταν αυτή που έχει σήμερα, κάτι που φαίνεται και σε παλαιότερα χαρακτηριστικά.

al oud = ψηλό ξύλο
al oud < oud < ούτι

Τα έγχορδα όργανα, όπως το ούτι ή το βιολί, οι Άραβες τα γνώρισαν από τους Πέρσες, τους Βυζαντινούς και τους Ρωμαίους (μετά την εξάπλωση του Ισλάμ). Από τότε, το ούτι είναι ο βασιλιάς των οργάνων για τους Άραβες.

Το ούτι στη Ελλάδα ήρθε μετά την μικρασιατική καταστροφή, με τους πρόσφυγες.

Έλληνες ζούσαν μέχρι το 1922 στα παράλια της Μικράς Ασίας, οπότε συνέβη η μικρασιατική καταστροφή. Έτσι αναγκάστηκαν να μεταναστεύσουν στα υπόλοιπα ελληνικά εδάφη. Οι πρόσφυγες έφτασαν στη χώρα δίχως τις περιουσίες τους, έχοντας μόνο τις ιδέες, την μόρφωση και τον τρόπο ζωής που ήξεραν. Διαφορετικά μουσικά ακούσματα και όργανα, καινούρια φαγητά, νέες πνευματικές αναζητήσεις, τέχνες, όπως ποίηση και λογοτεχνία, είναι λίγα από αυτά που μετέφεραν οι άνθρωποι της Μικράς Ασίας στην Ελλάδα. Ένα από τα μουσικά όργανα που γνωρίσαμε τότε είναι το ούτι. Έγινε γνωστό μέσα από ηχογραφήσεις της πρώιμης περιόδου του ρεμπέτικου. Με την εισβολή, όμως, των μπουζουκιών και την εκδυτικοποίηση της ελληνικής μουσικής, το ούτι εξαφανίζεται από την μουσική σκηνή.

Τα τελευταία χρόνια υπάρχει και πάλι ενδιαφέρον για την ελληνική παραδοσιακή μουσική και τα όργανα αυτής. Έτσι το ούτι γίνεται και πάλι γνωστό, και μάλιστα με αρκετά γρήγορους ρυθμούς.

Ούτι

Το ούτι ξεχωρίζει σε σχέση με τα έγχορδα όργανα που μάθαμε έως τώρα από το σχήμα του.

Έχει μεγάλο, αχλαδόσχημο σκάφος και κοντό, φαρδύ μπράτσο χωρίς μπερντέδες. Το καραόλο είναι αρκετά μακρύ και κοίλο. Οι χορδές του είναι 6, οι 5 διπλές και η πάνω-πάνω μονή. Παίζεται με πένα.

Στα λασούτα το καπάκι έχει 1 τρύπα. (Στο ούτι είναι τρεις, η μία μεγάλη και οι υπόλοιπες μικρές, οι οποίες έχουν ροζέτες (διακοσμητικά κομμάτια), συνήθως από ξύλο.)

Ο ήχος του είναι χαμηλός, βαθύς, γλυκός, γεμάτος.

Λόγω της χαμηλής έντασης του ήχου, θεωρείται όργανο για εσωτερικούς χώρους.

Σήμερα, υπάρχουν δύο ειδών ούτια: το αραβικό και το τουρκικό. Το μέγεθός τους αλλά και ο τρόπος παιξίματος διαφέρουν από τόπο σε τόπο. Οι διαφορές είναι αρκετές. Το αραβικό ούτι παίζεται στην Αίγυπτο και την Συρία.

Και το μήκος του σκάφους του αραβικού ουτιού και το συνολικό μήκος του οργάνου αυτού είναι μακρύτερο από το μήκος του τουρκικού.

μήκος αραβικού ουτιού = 67 εκατοστά
μήκος τουρκικού ουτιού = 58 εκατοστά

Προσοχή! Άλλες χορδές χρησιμοποιούμε στο αραβικό ούτι, άλλες στο τουρκικό. Ο κάθε τύπος ουτιού παίρνει συγκεκριμένο είδος χορδών. Επομένως και το κούρδισμά τους είναι διαφορετικό.

Στο Ιρακινό ούτι οι τρύπες στο καπάκι είναι ανοικτές χωρίς ροζέτες ενώ στα υπόλοιπα υπάρχουν πάντα διακοσμητικά κομμάτια. Το αραβικό ούτι είναι αρκετά πιο ρυθμικό και λιγότερο σολιστικό σε σχέση με το τουρκικό. Το τουρκικό είναι ιδανικό για ταξίμια (αυτοσχεδιασμούς) και συνοδεία τραγουδιού.

Το ούτι είναι ιδανικό για τις μουσικές της Ανατολικής Μεσογείου. Πλέον είναι γνωστό σε όλον τον κόσμο και το ενδιαφέρον που υπάρχει γι' αυτό στη χώρα μας είναι επίσης μεγάλο.

- Τι ωραία που έπαιξε η Χαγιάτ, παππού!

- Σου άρεσε, μικρέ μου;

- Ναι! Είναι πολύ καλή γυναίκα.

- Είναι, γιε μου! Κι έχει περάσει πολλή. Εγώ τη γνώρισα στην Συρία. Από εκεί, ήρθε εδώ πριν λίγα χρόνια. Το μόνο που πήρε μαζί της ήταν το ούτι, η γάτα της και μια δυο φωτογραφίες.

- Αλήθεια;, τον κοίταξα απορημένος.

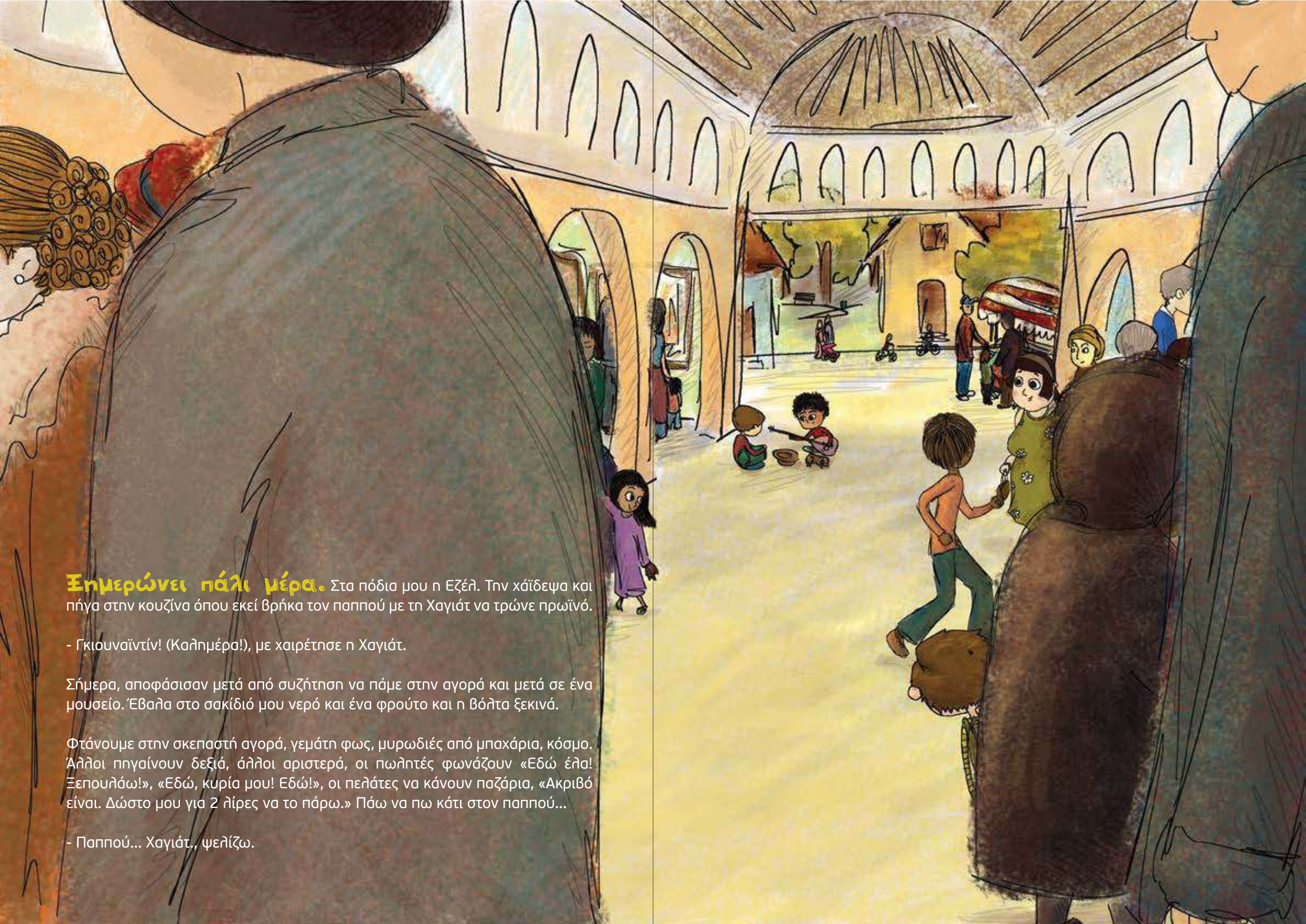
- Ναι. Κι εδώ πέρασε δύσκολα. Για το ταξίδι της, έδωσε όλα τα χρήματά της. Όταν έφτασε στην Αδριανούπολη προσπαθούσε ολομόναχη να βρει άκρη. Πάλι καλά υπήρχαν ένα δυο άτομα που την βοήθησαν κι έτσι τώρα ζει μια ζωή καλή. Οι αναμνήσεις κι ο πόνος υπάρχουν, αλλά καταφέρνει και ζει με αυτά.

Πήρε μια βαθιά ανάσα και συνέχισε.

- Αρκετά. Κοιμήσου τώρα. Θες να σου πω ένα Συριακό παραμύθι;

Ξεκίνησε την αφήγηση και σύντομα με πήρε ο ύπνος.

Ξημερώνει πάλι μέρα. Στα πόδια μου η Εζέλ. Την χάρη και την πήγα στην κουζίνα όπου εκεί βρήκα τον παπού με τη Χαγιάτ να τρώνε πρωινό.

- Γκιουναϊντίν! (Καλημέρα!), με χαιρέτησε η Χαγιάτ.

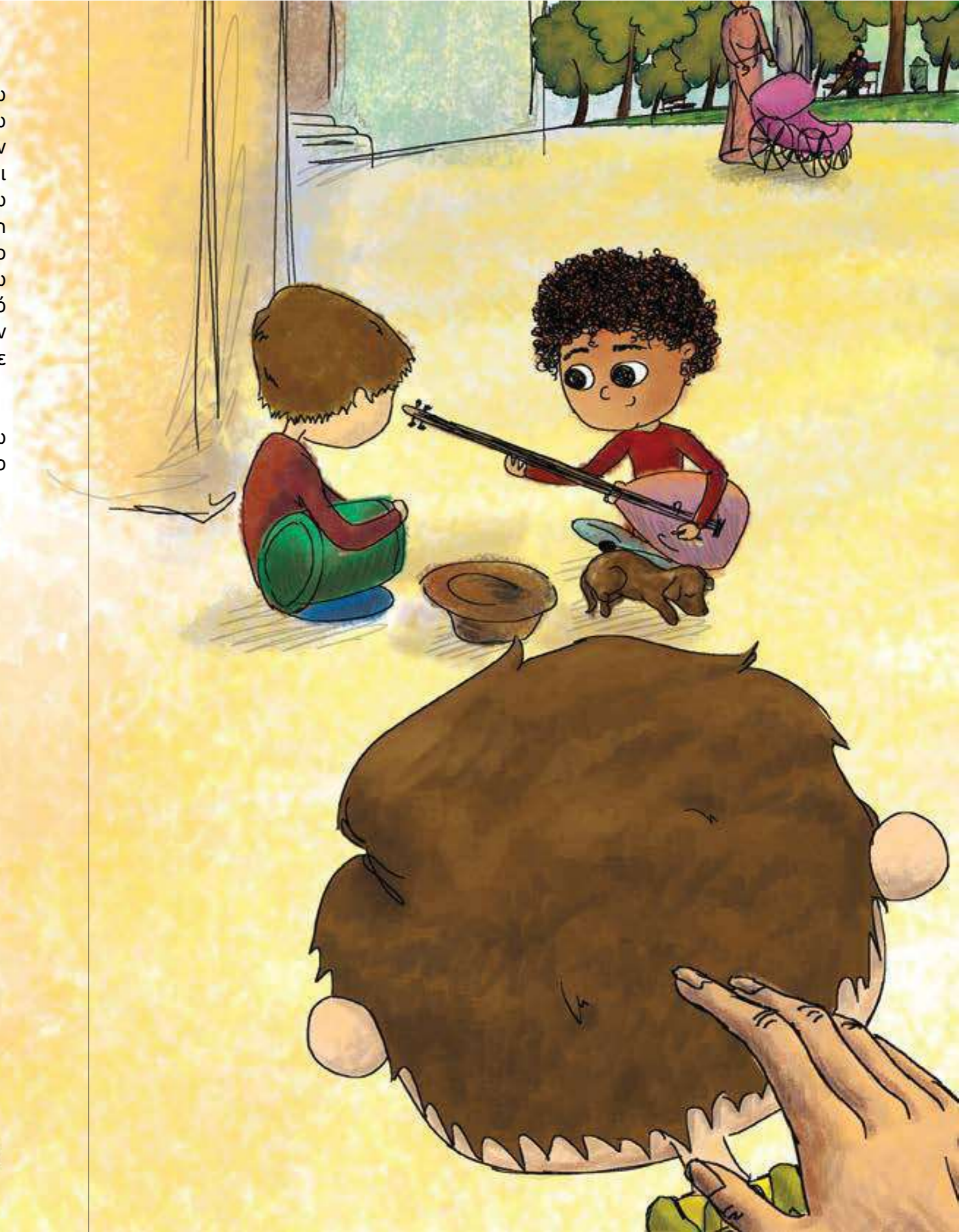
Σήμερα, αποφάσισαν μετά από συζήτηση να πάμε στην αγορά και μετά σε ένα μουσείο. Έβαλα στο σακίδιό μου νερό και ένα φρούτο και η Βόλτα ξεκινά.

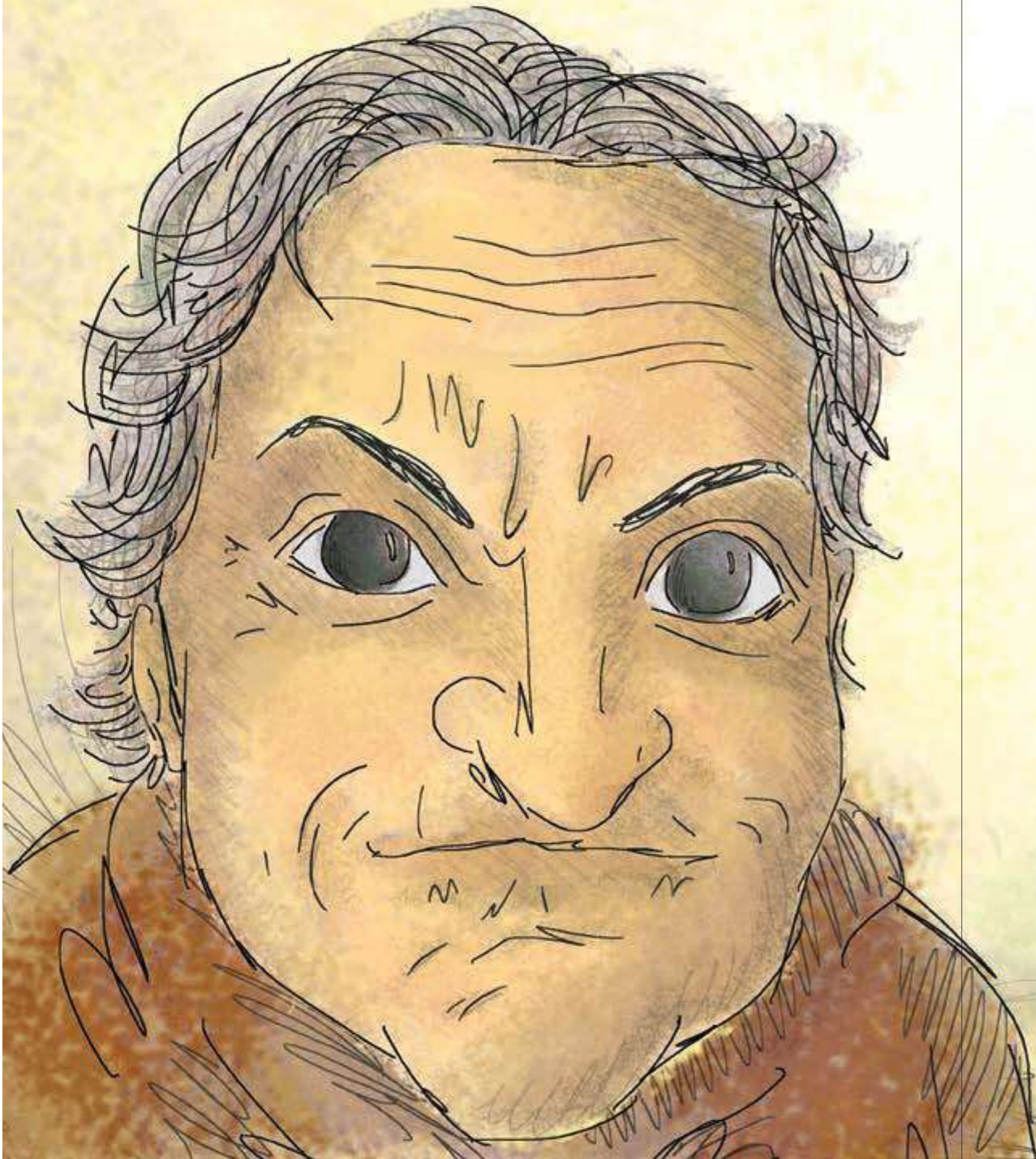
Φτάνουμε στην σκεπαστή αγορά, γεμάτη φως, μυρωδιές από μπαχάρια, κόσμο. Άλλοι πηγαίνουν δεξιά, άλλοι αριστερά, οι πωλητές φωνάζουν «Εδώ έλα! Ξεπουλάω!», «Εδώ, κυρία μου! Εδώ!», οι πελάτες να κάνουν παζάρια, «Ακριβό είναι. Δώστο μου για 2 λίρες να το πάρω.» Πάω να πω κάτι στον παπού...

- Παπού... Χαγιάτ., ψελίζω.

Δεν είναι πουθενά. Πού είναι; Στέκομαι εκεί που βρίσκομαι και κοιτάω μήπως τους δω. Χώνομαι κάτω απ' τα πόδια των ανθρώπων και πηγαίνω μία εδώ μία εκεί. Όσοι συνειδητοποιώ ότι είμαι μόνος μου. Χμμ.. δεν είναι πάντα κακό αυτό! Αρχίζω, λοιπόν, να περπατάω χαλαρός μα και καμαρωτός. Όλο και απομακρύνομαι. Παρατηρώ τους πάντες, ακούω τους ανθρώπους να μιλούν και παρατηρώ πόσο διαφορετική ακούγεται η γλώσσα τους. Προχωράω κι άλλο και το βλέμμα μου τραβάει μια παρέα δυο αγοριών στην ηλικία μου τα οποία παίζουν μουσική. Μάλιστα κοιτάω να δω τι όργανα κρατούν και δεν πιστεύω στα μάτια μου! Ένα έγχορδο όργανο από πλαστικό μπουκάλι και ξύλο και ένας κουβάς για κρουστά. Μα, πώς βγάζουν τέτοιο ήχο από μερικά σκουπίδια; Παίζουν μια ωραία μελωδία η οποία με συνεπαίρνει ενόσω περπατάω.

Τότε νιώθω πως κάποιος με ακολουθεί. Λες να είναι ο παπούς; Νιώθω ένα χέρι να ακουμπάει τον ώμο μου και αμέσως γύρνω να δω το πρόσωπο εκείνου που με πλησιάζει.

Ααα!!! Μια γυναίκα γερασμένη, τρομακτική, με μεγάλη καμπούρα, γουρλωτά μάτια, μεγάλο στόμα χωρίς δόντια και κουρέλια για ρούχα στέκεται μπροστά μου!

- Θεε ένα λουκουμάκι;, ακούγεται να λέει.

Ο φόβος είναι πάλι εδώ... Μένω ακίνητος. Πάλι καλά βλέπω πίσω της τον παπού να τρέχει όσο πιο γρήγορα μπορεί προς το μέρος μας. Τρέχω κι εγώ κατά πάνω του και κρύβομαι πίσω του. Η γυναίκα με την καμπούρα με είχε ακολουθήσει.

- Γεια σας! ακούστηκε μια βραχνή, συρτή φωνή. Ορίστε το λουκουμάκι που δεν πήρε ο μικρός πριν. Τον είδα μόνο του κι είπα να τον κεράσω ένα γλυκό σπιτικό.

Ο παπούς χαμογελαστός ευχαριστεί τη γυναίκα. Σιγά σιγά φανερώνομαι κι εγώ. Κατάλαβα ότι μάλλον δεν υπήρχε λόγος να την φοβάμαι. Ήταν λάθος μου να την κρίνω από την εμφάνισή της.

- Ευχαριστούμε, κυρία! είπα και πήρα το λουκουμάκι που μου προσέφερε.

- Τίποτα, αγόρι μου. Να προσέχεις! Μην απομακρύνεσαι απ' τον παπού σου!

Κοίταξα τον παπού μου και του χαμογέλασα αμήχανα νιώθοντας περίεργα που είχα ξεμακρύνει. Εκείνος με κρατούσε σφιχτά από το χέρι.

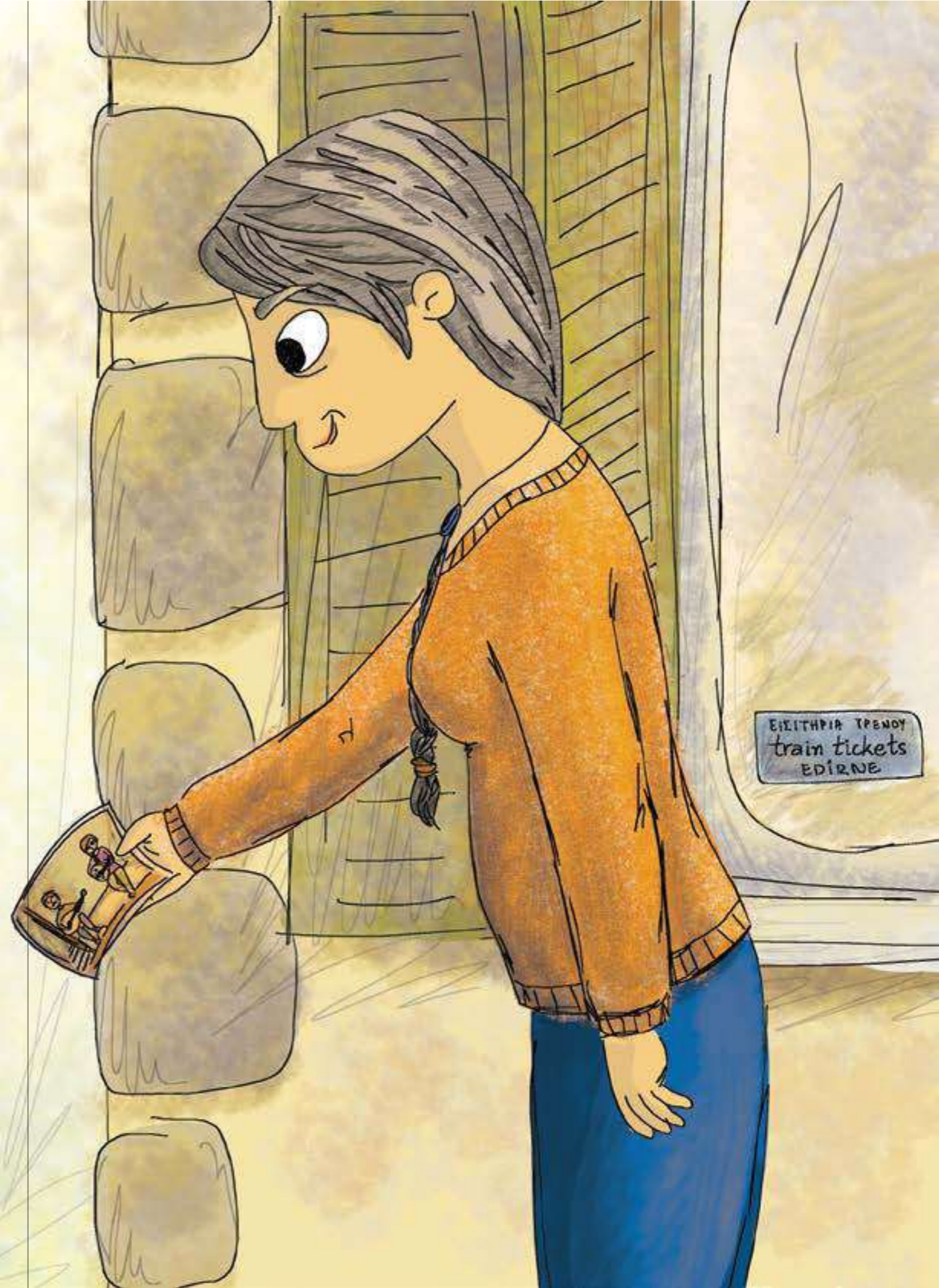

Τρεις μέρες στην Αδριανούπολη έμαθα πολλά. Επισκέφθηκα μέρη που συνήθιζε να πηγαίνει ο παπούς νέος, μουσεία, πάρκα, την σκεπαστή αγορά, που δε θα την ξεχάσω ποτέ μετά απ' αυτή την περιπέτεια. Μου είπαν πως η πόλη έχει αλλιάξει απ' όταν ήταν εκείνοι νέοι και μου έδειξαν φωτογραφίες.

Μου άρεσε η Αδριανούπολη αλλά κυρίως, μου αρέσει η παρέα της Χαγιάτ και της Εζέλ! Πρέπει, όμως, να συνεχίσουμε το ταξίδι με επόμενη στάση μας την Κωνσταντινούπολη. Φτάνουμε στο σταθμό του τρένου και εκεί η Χαγιάτ γυρνάει προς το μέρος μου.

- Κοίτα αυτή την φωτογραφία, μου λέει και μου δείχνει μία ασπρόμαυρη φωτογραφία με τον παπού μου νέο. Ο παπούς έπαιζε λάφτα στον κήπο του σπιτιού της. Εκείνη λίγο πιο πέρα παρέα με το ούτι της. Και οι δυο κοιτούσαν προς το μέρος μας χαμογελώντας.

- Ανήκει σε εσένα πια, μικρέ μου! Είναι ένα μικρό δώρο για να θυμάσαι το ταξίδι, τον παπού κι εμένα πάντα. Με αγκαλιάζει και τότε ακούγεται το τρένο να σφυρίζει.

Από την Αδριανούπολη παίρνουμε το τρένο, με το οποίο θα φτάσουμε στην επόμενη στάση μας, την Κωνσταντινούπολη ή αλλιώς Πόλη. Ένα μέρος διαφορετικό από τα άλλα.

Τρέξαμε να ανέβουμε στο βαγόνι. Τσουφ τσουφ! Το τρένο ξεκίνησε απευθείας το ταξίδι του. Δεν αργήσαμε να βρούμε τις θέσεις μας. Τότε, κοίταξα προσεκτικότερα την φωτογραφία και είδα πως κάτι ήταν γραμμένο στην πίσω πλευρά.

“Μικρέ μου μουσικέ, να είσαι σπόρος που γεννά, να είσαι θύμηση γλυκιά. Να μην ξεχνάς και να γελάς, μα να μαθαίνεις
Με πολλή αγάπη, η φίλη σου η Χαγιάτ.”

Χαμογέλασα και με προσοχή τη έβαλα μέσα σε μια στενή θήκη του σακιδίου μου έτσι ώστε να μην τσαλακωθεί.

Συζήτηση με τον παπού, παιχνίδι, ύπνος, διάβασμα' έτσι είχα σκοπό να περάσουμε τις ώρες του ταξιδιού. Τελικά, όμως, τα πράγματα άλλαξαν. Στη δεύτερη στάση, ανεβαίνει ένας κύριος στο βαγόνι μας και κάθεται στην θέση απέναντι. Φαίνεται συμπαθητικός άνθρωπος αλλά λίγο περίεργος. Το βλέμμα μου δε μπορεί να φύγει από πάνω του. Γιατί; Διότι κρατάει ένα όργανο.

- Στέφανε, μου ψιθυρίζει ο παπούς. Μην κοιτάς έτσι τον κύριο.

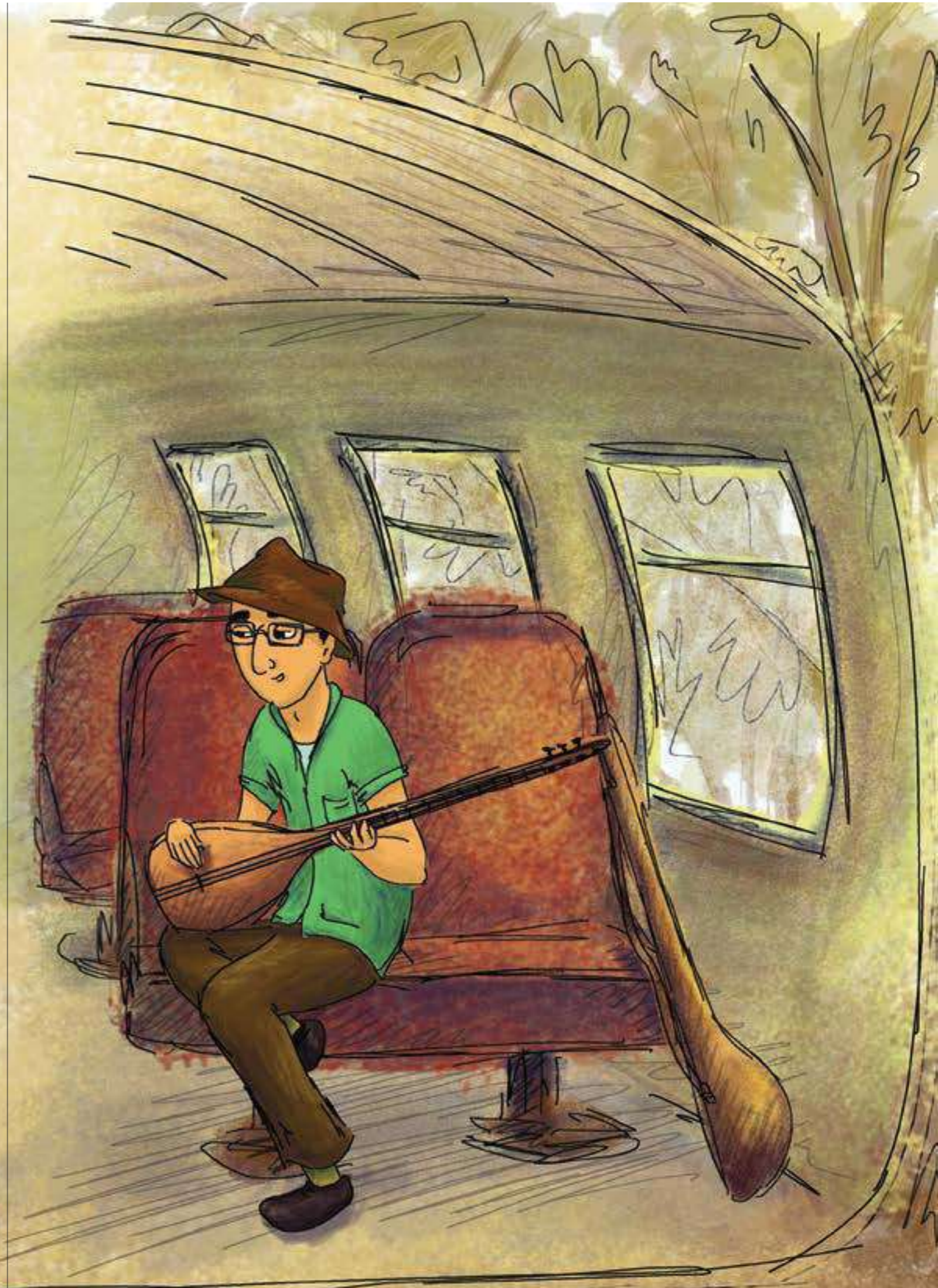
Συνεχίζω να κοιτάω επίμονα μέχρι που συνειδητοποιώ ότι αυτό που κάνω δεν είναι ευγενικό και το βλέμμα μου τώρα γρήγορα στρέφεται προς τον παπού μου. Αμέσως κατάλαβε τι σκεφτόμουν.

- Σάζι λέγεται το όργανο. Κι ο κύριος μοιάζει με *ασίκης*.

- Ασίγκης;

Ο παπούς το επαναλαμβάνει τονίζοντας το -κ-. ασίκης. Μου εξηγεί πως είναι κάποιος που παίζει σάζι, συνθέτει και ερμηνεύει ποίηση και τραγούδια στον δρόμο. Θα ήθελα να του μιλήσω αλλά ντρέπομαι. Στέκομαι να τον κοιτάω...

Ξάφνου, ο κύριος στη διπλανή θέση μου συστήνεται, «Εκρέμ. Ο παπούς μου ήταν ο Ασίγκης Εκρέμ.» Είχε δίκιο ο παπούς! Έχει όντως σχέση με ασίκη ο κύριος! Ο οποίος τώρα αρχίζει να μου μιλάει για το σάζι που ανήκει στην οικογένεια του ταμπουρά.

Οικογένεια Ταμπουρά

Ο ταμπουράς είναι ένα όργανο που προέρχεται από τη Μεσοποταμία (3.000π.Χ.), τη Νότια και Κεντρική Ασία. Η λέξη tanbur εμφανίζεται πρώτη φορά σε περσικό κείμενο.

Ο όρος «ταμπουράς» χρησιμοποιείται για μια οικογένεια λαούτων με μεγάλο βραχίονα. Όλα τα ταμπουροειδή όργανα, ταμπουράς, σάζι, τζουράς, κ.ά., έχουν ίδια χαρακτηριστικά γνωρίσματα: σκάφος με αμυγδαλωτό σχήμα, μακρύ βραχίονα (2-3 φορές μακρύτερο απ' το μήκος του σκάφους), μετακινούμενους μπερντέδες, επίπεδο καπάκι, με ή χωρίς τρύπα. Το μέγεθος των ταμπουράδων μπορεί να ξεπεράσει το ένα μέτρο. Οι χορδές είναι τρεις (μονές, διπλές, τριπλές, ανάλογα το όργανο). Όλα τα όργανα της οικογένειας του ταμπουρά παίζονται με πένα.

Τα όργανα της οικογένειας αυτής συναντώνται σε πολλές παραλλαγές σε ολόκληρη τη Μέση Ανατολή (Τουρκία, Συρία, Ιράκ, Ιράν, Ιορδανία, Λίβανο, Αίγυπτο), την Κεντρική Ασία και τα Βαλκάνια. Αποδίδουν τη μουσική όλων των παραπάνω λαών.

ταμπουροειδή = οικογένεια οργάνων,
λαούτα με μεγάλο βραχίονα,
τζουράς < ταμπουράς < σάζι

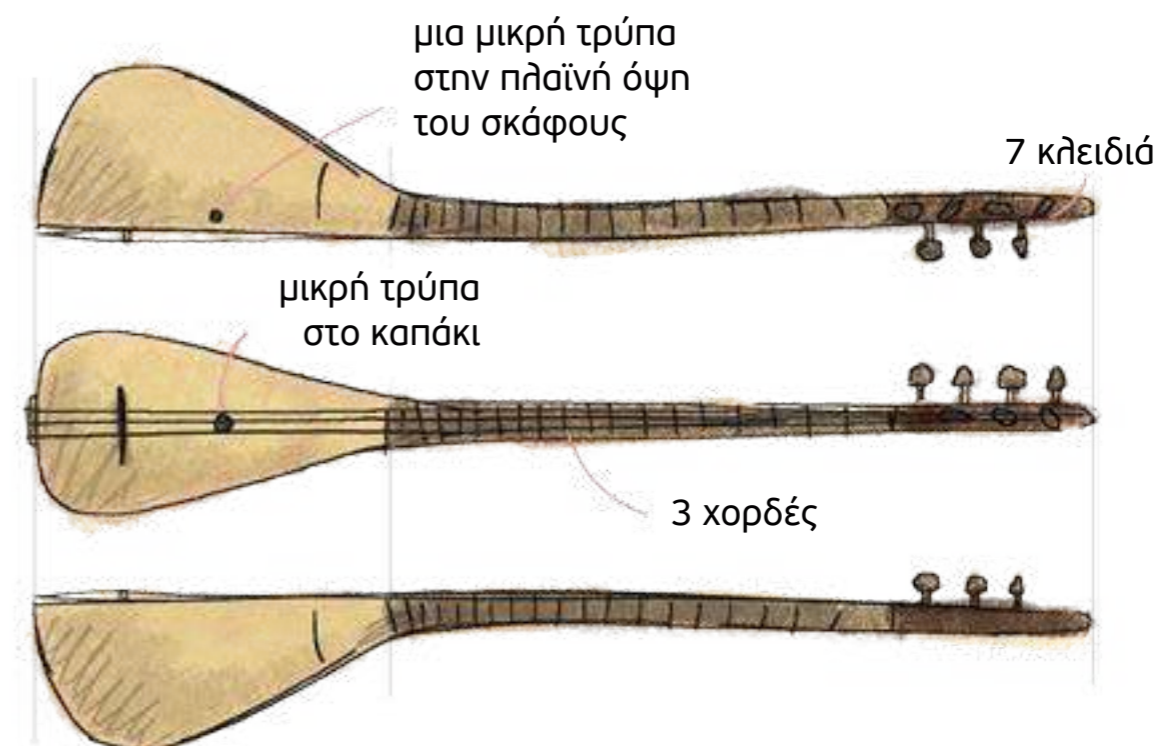
Ταμπουράς

Ο όρος «ταμπουράς» χρησιμοποιείται, επίσης, για ένα συγκεκριμένο όργανο της οικογένειας. Ο ταμπουράς ήταν το πρώτο όργανο εξ αυτών και γι' αυτό

το λόγο χρησιμοποιείται το όνομά του και ως χαρακτηρισμός μιας ολόκληρης ομάδας οργάνων.

- **Αρχαιότητα:** Στην Ελλάδα ήταν γνωστό στην αρχαιότητα, περίπου από τον 7ο αιώνα π.Χ., με τους όρους «θαμπούρα» και «ταμπουράς».
- **Βυζαντινή Αυτοκρατορία:** Αργότερα, κατά την Βυζαντινή περίοδο, ο ταμπουράς ήταν το βασικό όργανο διδασκαλίας της Βυζαντινής μουσικής.
- **Αρχές 19ου αιώνα:** Είναι επίσης γνωστό ως το όργανο του Ιωάννη Μακρυγιάννη, αγωνιστή στην επανάσταση του 1821 ενάντια στους Τούρκους.

Ο ταμπουράς είναι απόγονος της αρχαίας πανδούρας και πρόγονος άλλων, για παράδειγμα του τουρκικού σαζιού. Άνθισε στα Βυζαντινά και οθωμανικά (πρώιμα τουρκικά) χρόνια καθώς είναι όργανο ιδανικό για την απόδοση της Βυζαντινής και οθωμανικής μουσικής. Τον ταμπουρά τον συναντάμε σε στίχους τραγουδιών και ποιημάτων, σε παραμύθια, τοιχογραφίες, ψηφιδωτά, κ.ά.

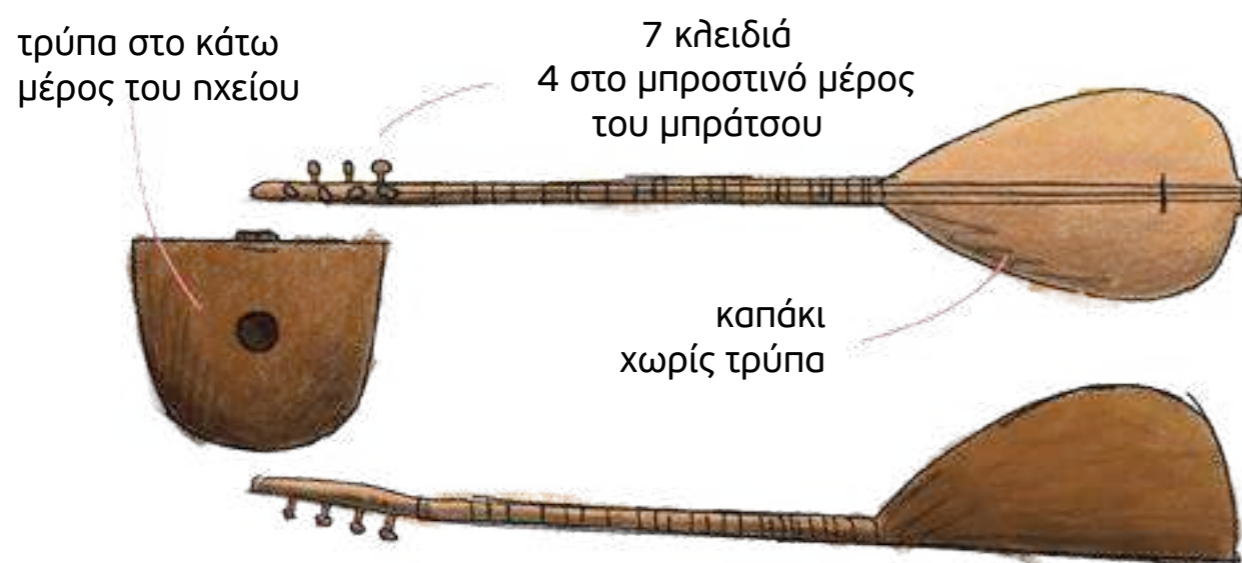
Οι χορδές του είναι 3. Η μια χορδή είναι τριπλή και οι υπόλοιπες δύο είναι (συμπλήρωσε τη λέξη που λείπει). Τα κλειδιά είναι 7, τα 4 εκ των οποίων είναι στο μπροστινό μέρος του βραχίονα ενώ τα υπόλοιπα 3 στο πλάι.

Ως προς τον ρόλο του στην ορχήστρα, όντας χαμηλόφωνο όργανο, χρησιμοποιείται συνήθως ως συνοδευτικό του πρωταγωνιστικού οργάνου.

Στην Τουρκία είναι ιδιαίτερα διαδεδομένο όργανο. Όπως προαναφέρθηκε, παλαιότερα ο ταμπουράς ήταν διαδεδομένος και στον Ελλαδικό χώρο. Όμως στην χώρα μας λίγα χρόνια πριν όλα τα μουσικά όργανα της Ανατολής παραμερίστηκαν και πολλά εξαλείφθηκαν πλήρως. Επικράτησαν τα δυτικά. Τα τελευταία χρόνια στην Ελλάδα αυξάνεται και πάλι το ενδιαφέρον για τα παραδοσιακά ελληνικά όργανα και εκείνα της Εγγύς Ανατολής, όπου ανήκει και ο ταμπουράς.

Σάζι

Το σάζι είναι το επόμενο όργανο που γεννάται απ' την οικογένεια του ταμπουρά. Το σάζι έχει κι αυτό μακρύ βραχίονα. Οι χορδές του 3, 2 διπλές και 1 τριπλή. Το καπάκι είναι επίπεδο και **δεν** υπάρχει τρύπα σε αυτό. Το μήκος του δεν διαφέρει πολύ από αυτό του ταμπουρά. Ο ήχος του είναι γεμάτος καθότι το όργανο δίνει τη δυνατότητα στον οργανοπαίκτη να παίζει ταυτόχρονα και μελωδία και συγχορδίες.

Το όνομά του, «σάζι», προέρχεται από την περσική λέξη «saz», που σημαίνει «το όργανο». Αυτό γιατί ήταν σημαντικό όργανο στην Ανατολή.

σάζι < saz (=όργανο)

Η διάδοσή του ξεκίνησε από τον αραβικό κόσμο και έφτασε να είναι αναπόσπαστο κομμάτι της βυζαντινής και οθωμανικής, τουρκικής, και όχι μόνο, μουσικής. Σ' αυτό βασίζονταν οι ασίκηδες, που συνέθεταν και απαγγέλλαν ποίηση και μουσική.

Στην Τουρκία είναι πολύ διαδεδομένο όργανο, όπως και σε άλλες χώρες της Ανατολικής Μεσογείου. Πολλοί το επιλέγουν ως όργανο συνοδευτικό της φωνής τους. Στη χώρα μας, την Ελλάδα, υπάρχει ενδιαφέρον αλλά δεν είναι μεγάλο. Όμως υπάρχουν σπουδαίοι Έλληνες παίκτες του οργάνου αυτού.

Τζουράς

Ο τζουράς είναι νυκτό μουσικό όργανο που το συναντάμε από τον 19ο αιώνα και έπειτα. Ανήκει στα όργανα της ρεμπέτικης μουσικής και στην ίδια οικογένεια με το μπουζούκι. Όπως προαναφέρθηκε, είναι απόγονος του ταμπουρά.

Ο προπολεμικός τζουράς (πριν τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο, 1939-1945) είχε 3 μονές χορδές, οπότε και 3 κλειδιά. Σήμερα, ο τζουράς έχει 3 διπλές χορδές, συνεπώς 6 κλειδιά, που δένονται στο καράολο, το οποίο θυμίζει αυτό της κιθάρας. Το σκάφος του είναι περίπου 12 εκ. Είναι πολύ πιο μικρό μουσικό όργανο σε μέγεθος από τον ταμπουρά και το σάζι. Συνήθως το συνολικό μήκος του κυμαίνεται στα 40-50 εκ.

Αυτό το όργανο θεωρείται μικρογραφία του μπουζουκιού, καθώς κάποια χαρακτηριστικά των δύο οργάνων και οι τεχνικές παιξίματός τους είναι όμοια. Ο ήχος του θυμίζει αυτόν του μπουζουκιού. Γι' αυτό χρησιμοποιείται στο ρεμπέτικο ρεπερτόριο, όπως ακριβώς και το μπουζούκι.

Αφού μου έμαθε τα τρία αυτά όργανα, ξεκίνησε να παίζει και να τραγουδά τόσο μαγικά! Ήταν φανερό πως το σάζι του είναι η παρέα του! Τότε κοίταξα τον δικό μου φίλο, το σακίδιό μου, που πάντα κρύβει μέσα του όσα χρειάζομαι για τις εξερευνήσεις μου.

Δυστυχώς, δυο λεπτά αργότερα, ήρθε ο ελεγκτής κι έκανε παρατήρηση στον Εκρέμ. Εκείνος σταμάτησε την μουσική αλλά μίλησε λίγο με τον παππού και οι φωνές τους με νανούρισαν. Έτσι πέρασαν οι ώρες χωρίς να το καταλάβω και φτάσαμε στην Κωνσταντινούπολη!

- Γεια σας, καλοί μου φίλοι! Ίσως να σας ξαναδώ κάπου κάποτε., μας χαιρετάει ο Εκρέμ. Να κάνετε πάντα τέτοια εξερευνητικά ταξίδια και να προσέχετε!

Του ευχόμαστε και εμείς καλή τύχη με τη σειρά μας και ξεκινάμε να προχωράμε στους δρόμους της Κωνσταντινούπολης. Ο παππούς μου εξηγεί ότι με έφερε εδώ για να γνωρίσω το ταμπούρ.

Αμέσως αναρωτήθηκα τι είναι το ταμπούρ. Δεν το έχω ξανακούσει ποτέ. Πώς να είναι και πώς να ακούγεται άραγε; Η σκέψη μου διακόπτεται από την πολυκοσμία. Πολλοί και διαφορετικοί άνθρωποι.

- Βλέπεις, μικρέ μου; Εδώ οι άνθρωποι, Μουσουλμάνοι, Χριστιανοί, μαύροι, λευκοί, κοντοί, ψηλοί, χοντροί, λεπτοί, ζουν ειρηνικά όλοι μαζί στην ίδια πόλη! Δεν υπάρχουν εντάσεις μεταξύ των ανθρώπων εξαιτίας του χρώματος του δέρματος, του ύψους, της θρησκείας, της γλώσσας. Εδώ όλοι είναι διαφορετικοί αλλά ίσοι. Έτσι θα έπρεπε να είναι παντού.

Σκέφτομαι για λίγη ώρα τα λόγια του παππού. Στην αρχή αναρωτιέμαι πώς αλλιώς θα μπορούσαν να είναι τα πράγματα. Αναρωτιέμαι για ποιο λόγο να μην ζουν ειρηνικά όλοι αυτοί οι άνθρωποι μεταξύ τους. Και τότε αρχίζω και καταλαβαίνω τι εννοούσε ο παππούς. Θυμήθηκα στο σχολείο μου πόσο πολύ πειράζανε κάποιον συμμαθητή μου ένα αγόρι επειδή είναι πιο κοντό. Χαμογέλασα στη σκέψη ότι η δασκάλα μας συζήτησε μια μέρα μαζί μας για αυτό το θέμα κι από τότε κανείς απ' τους συμμαθητές μου δεν ξαναενόχλησε κανέναν.

Λίγο αργότερα, μπήκαμε σε ένα ωραίο μικρό λεωφορείο με ένα περίεργο όνομα, ντολμούζ νομίζω. Περάσαμε λίγες στάσεις. Σύντομα κατεβήκαμε. Αφού περπατήσαμε λίγα μέτρα φτάσαμε τώρα μπροστά σε ένα παλιό καφενείο με μόνους πελάτες μερικούς παππούδες. Μπαίνουμε στο καφενείο και όλα τα βλέμματα στρέφονται πάνω μας. Νιώθω άβολα και σα να κοκκίνισα. Πλησιάζω περισσότερο τον παππού μου.

- Μέραμπα!, λέει ο παππούς μου και όλοι τον χαιρετούν χαμογελαστοί.

Καθόμαστε και μέσα σε ένα λεπτό φτάνει ένας παππούς με έναν παλιό δίσκο στα χέρια. Γυρίζει να κοιτάξει τον παππού μου και μένει να τον κοιτάει στα μάτια. Συνεχίζουν να κοιτούν ο ένας τον άλλον χωρίς να λένε τίποτα, ώσπου ακούγεται χαμηλά μέσα απ' τα χείλη του καφετζή:

- Στέφανε; Εσύ;

Αγκαλιάζονται σφιχτά κι ο φίλος του παππού φωνάζει «Βάι Βάι». Τι να είναι αυτό άραγε;, αναρωτιέμαι.

- Δεν το πιστεύω! Βάι Βάι!, και δάκρυα κυλούν από τα μάτια του. Δακρύζουν κι οι δυο ενώ σκέφτονται πόσο καιρό έχουν να ιδωθούν.

- Γεια σας!, τον χαιρετάω κι εγώ για να δηλώσω την παρουσία μου.

Μου συστήνεται, Μαχμούτ το όνομά του, και μου δίνει μια αγκαλιά, ενώ εγώ είχα μείνει ακίνητος από την αμηχανία.

- Αχ! Τι χαρά είναι αυτή! Σας φέρνω κάτι να πιείτε κι έρχομαι να τα πούμε!, και χάνεται στην κουζίνα του.

Φέρνει έναν ελληνικό καφέ για τον παππού με ένα λουκούμι και ένα ποτηράκι λικέρ, απ' ότι μου είπε ο παππούς. Για μένα, έναν φυσικό χυμό λεμόνι με δυόσμο και κουλουράκια σπιτικά και πολύ μυρωδάτα. Πεινούσα κιάλας για να είμαι ειλικρινής... Φιλόξενος κύριος!

Αρχίζουν οι μεγάλοι να μιλούν και ο παππούς εξηγεί γιατί φτάσαμε ως την Κωνσταντινούπολη.

- Ο μικρός αγαπάει τη μουσική. Ήθελα να γνωρίσει τα μουσικά όργανα της Ανατολικής Μεσογείου, με τα οποία εγώ μεγάλωσα. Και τι καλύτερο από ένα ταξίδι στα μέρη ετούτα, δε συμφωνείς;

Ο Μαχμούτ κατευθείαν μας προτείνει να πάμε στο σπίτι του να μου δείξει το ταμπούρ του και να κοιμηθούμε εκεί. Ο παππούς πήγε να διαμαρτυρηθεί αλλά:

- Δεν έχει «μα»!, του χαμογέλασε. Περιμένετε λίγο και έρχομαι να φύγουμε μαζί.

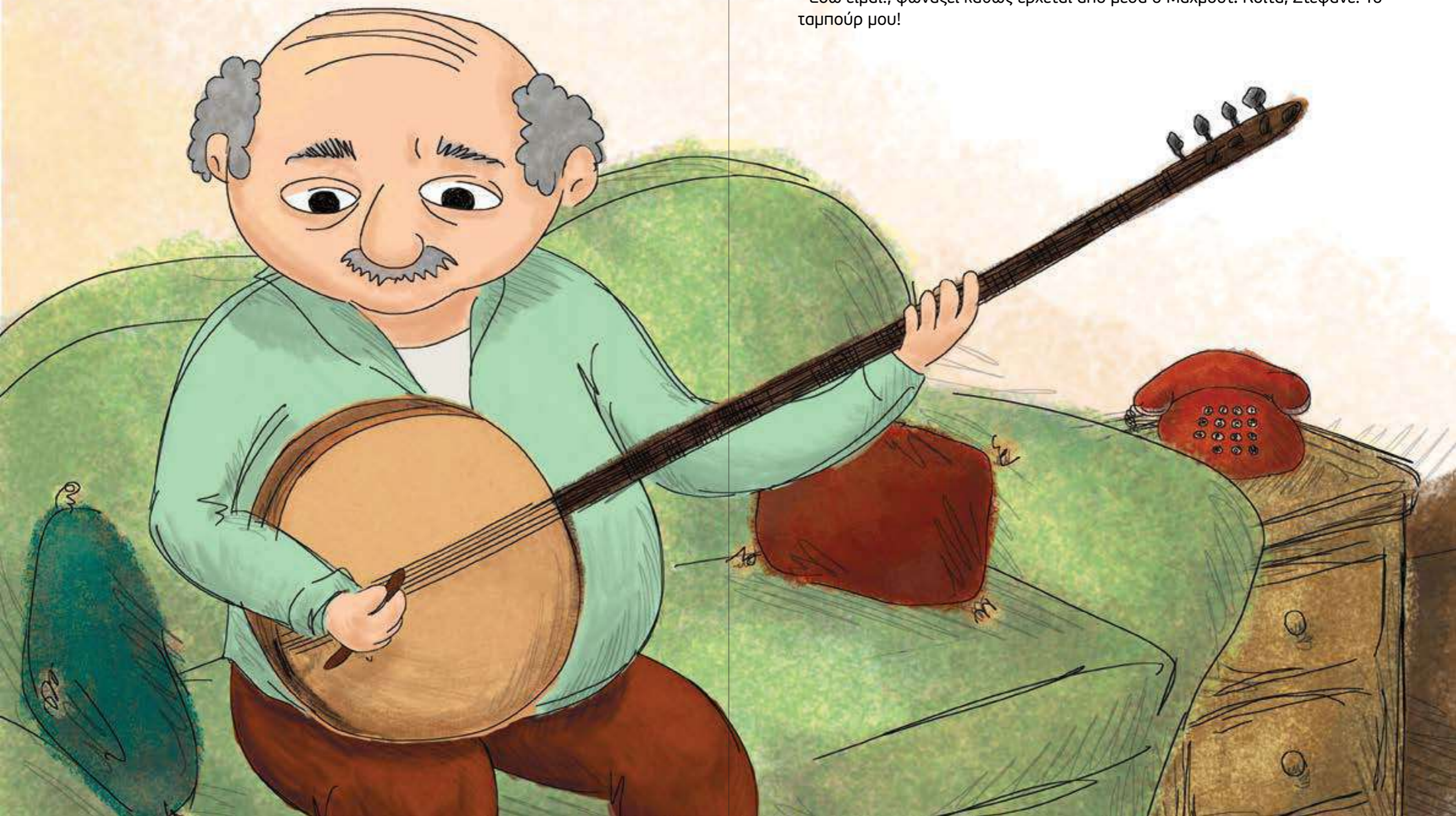
Ο Μαχμούτ έκλεισε το καφενείο του. Περπατήσαμε και φτάσαμε σε ένα μικρό, παλιό, όμορφο σπίτι. Άνοιξε την ξύλινη βαριά πόρτα και μας κάλεσε μέσα:

- Γκελ! Γκελ!, είπε και κατάλαβα από την κίνηση του χεριού του ότι ήθελε να μπούμε.

Βγάλαμε τα παπούτσια, όπως συνηθίζουν στην Τουρκία, κάτι που κάνουμε κι εμείς στην Θράκη. Το σπίτι του Μαχμούτ είναι πιο μικρό απ' της Χαγιάτ. Όμορφο, όμως, κι αυτό! Κατευθείαν, ο Μαχμούτ έφυγε από το χωλ βιαστικά.

- Πού πήγε, παπού;

- Εδώ είμαι!, φωνάζει καθώς έρχεται από μέσα ο Μαχμούτ. Κοίτα, Στέφανε! Το ταμπούρ μου!

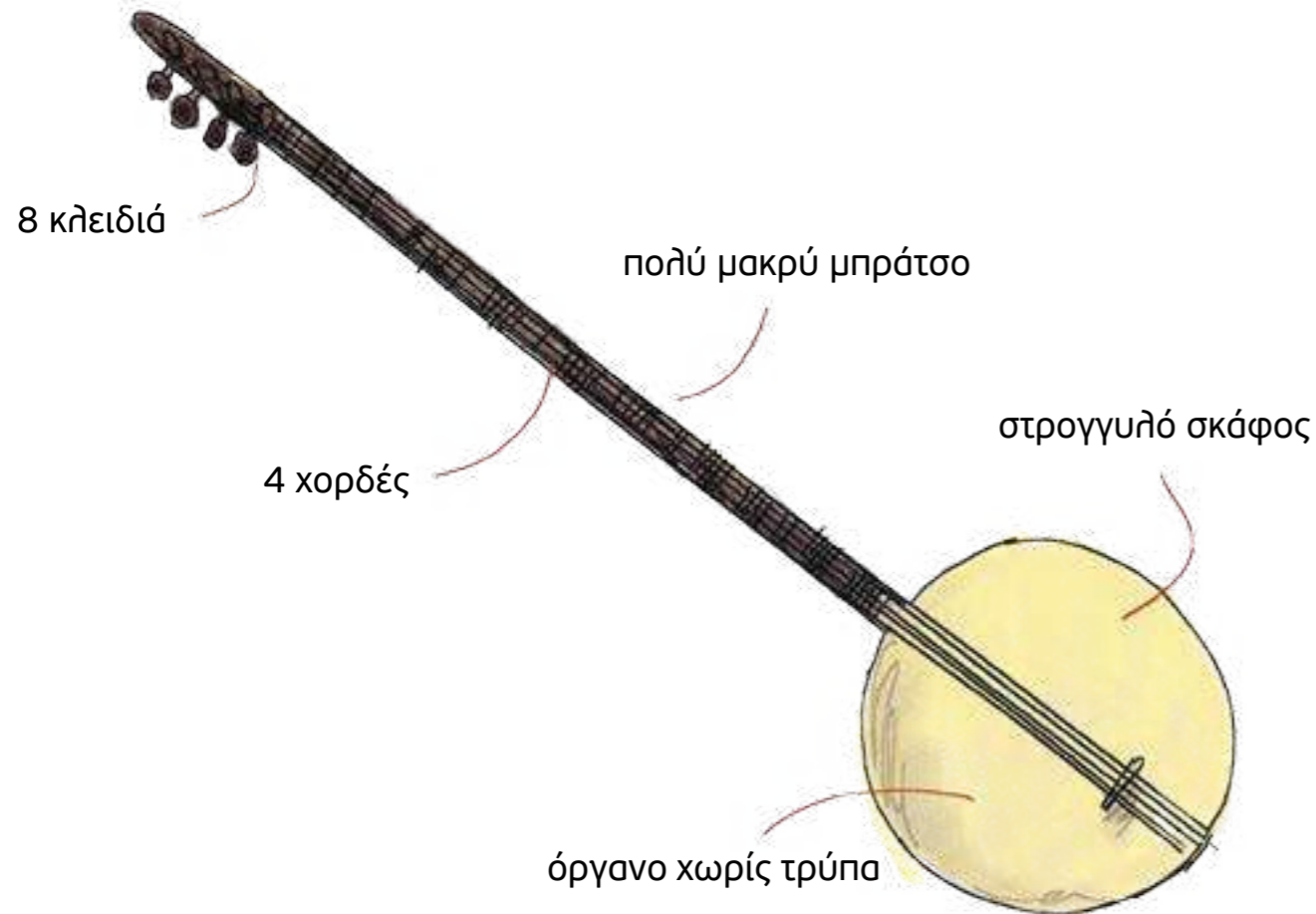

Ταμπούρ

Το ταμπούρ είναι ένα καθαρά οθωμανικό όργανο της Πόλης και ανήκει στην οικογένεια των ταμπουροειδών. Ήδη από το 17ο αιώνα το όργανο είχε τη σημερινή μορφή του.

Είναι το πιο μακρύ έγχορδο όργανο από αυτά που γνωρίζουμε σε αυτό μας το ταξίδι, καθότι ο βραχίονάς του είναι πολύ πολύ μακρύς!

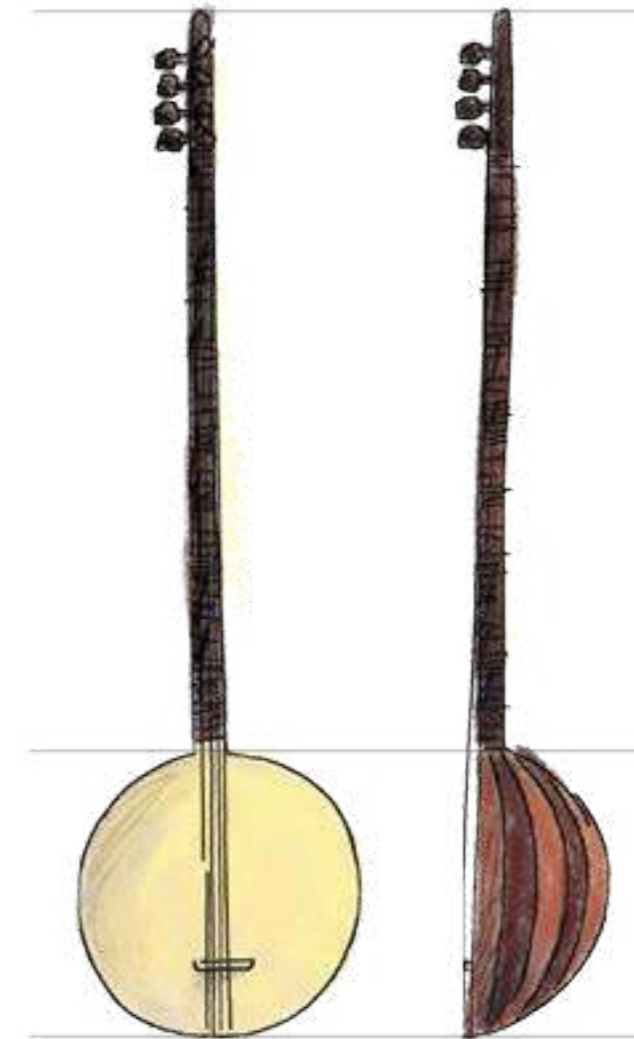
Ποια είναι τα χαρακτηριστικά του ταμπούρ;

- Το μπράτσο του είναι πολύ μακρύ.
- Το ηχείο του είναι στρογγυλό.
- Το ταμπούρ δεν έχει καμία τρύπα, όπως γινόταν στα όργανα που έχουμε γνωρίσει μέχρι τώρα, γι' αυτό το λόγο το καπάκι έχει μια μικρή καμπύλη προς τα μέσα έτσι ώστε να «σπρώχνει» τον ήχο προς τα μπρος.
- Έχει 4 διπλές μεταλλικές χορδές (συνολικά 8 χορδές, άρα και 8 κλειδιά), οι

οποίες παίζονται με μακριά σκληρή πένα από ταρταρούγα.

- Η βασική μελωδία παίζεται στην πρώτη χορδή, ενώ οι υπόλοιπες κρατούν τη βασική νότα του κάθε κομματιού.
- Το μήκος του οργάνου φτάνει κατά μέσο όρο το 1.50 μέτρο. Το μήκος του μπράτσου κυμαίνεται από τα 1.08 μ. έως τα 1.12 μ. και η μέση διάμετρος του σκάφους είναι 35 εκ.
- Ο ήχος του είναι χαμηλός και λόγω αυτού, χαρακτηρίζεται ως όργανο για εσωτερικούς χώρους.

Το ταμπούρ είναι όργανο της κλασικής οθωμανικής μουσικής, δεν ανήκει στην ελληνική παραδοσιακή μουσική. Έτσι, στη χώρα μας το ενδιαφέρον γι' αυτό το όργανο είναι ελάχιστο. Παρόλα αυτά είναι ένα όργανο ιδιαίτερο που σίγουρα θα άξιζε να είναι περισσότερο διαδεδομένο.

Όσο μου μιλούσε ο Μαχμούτ για το ταμπούρ, εγώ κοιτούσα αυτό το περίεργο όργανο και το θαύμαζα. Ο φίλος μας έπαιξε ένα ακόμα κομμάτι. Το συνόδευσε με την φωνή του. Τον ακολούθησε στο τραγούδι κι ο παππούς. Ο ήχος του ταμπούρ αλλά κι οι φωνές τους με νανούρισαν. Τι κούραση είναι αυτή! Έτσι, αποκοιμήθηκα και είδα ένα πολύ ωραίο και ήρεμο όνειρο!

Έρθε η επόμενη μέρα! Σηκώθηκα και στην κουζίνα βρήκα τον παππού, ο οποίος θέλησε να μου κάνει μία έκπληξη. Έτσι, έφαγα γρήγορα-γρήγορα το γιαούρτι μου με το μέλι. Η κανέλα ήταν μια προσθήκη του Μαχμούτ. Φόρεσα το σακίδιό και τα παπούτσια μου και ξεκίνησε η έκτη μέρα του ταξιδιού μας!

Ήθελα να φτάσουμε γρήγορα στον προορισμό έκπληξη. Μα, όταν τελικά φτάσαμε απογοητεύτηκα. Μία ακόμα αγορά. Τον ρώτησα τι διαφορετικό έχει αυτή η αγορά και μου απάντησε να μη βιάζομαι, να απολαύσω τη βόλτα μας. «Δίκιο έχει ο παππούς» σκέφτηκα. Κι άρχισα να χαζεύω τον κόσμο και τους πάγκους και να σκέφτομαι τους φίλους μου στην Ελλάδα και το μπάσκετ που μου έχει λείψει.

Όπου φτάνουμε στο μέρος όπου ήθελε ο παππούς. Βρισκόμαστε σε μια κλειστή αγορά της Κωνσταντινούπολης. Και πιο συγκεκριμένα σ' ένα μέρος που τελικά, πράγματι μου αρέσει πολύ! Σ' ένα μαγαζί με μουσικά όργανα! Έχει όλων των ειδών τα έγχορδα, ούτι, σάζι, ταμπούρ και άλλα πολλά τα οποία δεν τα γνωρίζω. Πόσα έχω ακόμα να μάθω!

Ο πωλητής, ένας γέροντας με μακρύ άσπρο μούσι. Μοιάζει με μάγο. Είναι αρκετά ψηλός και λεπτός. Έχει μια μικρή καμπούρα. Το βλέμμα του είναι γλυκό. Φαίνεται καλός άνθρωπος.

- Γεια σας!, τον χαιρετάει ο παππούς. Ψάχνουμε για πολιτική λύρα. Ένας φίλος, ο Μαχμούτ, μου είπε ότι είστε πολύ καλός λυράρης!

Ο πωλητής χαμογελάει και αρχίζει να ψάχνει με το χέρι του μια πολιτική λύρα ενόσω εκμυστηρεύεται στον παππού ότι η πολιτική λύρα και το καμπάκ κεμανέ είναι τα αγαπημένα του όργανα. Ο παππούς έδειξε να καταλαβαίνει. Εγώ απλώς αναρωτιόμουν «τι λένε;». Παρόλα αυτά, περίμενα να δω τα όργανα. Αλλά είχαν αρχίσει να μιλάνε και ξεχάστηκαν μου φαίνεται.

- Πού είναι η πολιτική λύρα;, ρώτησα.

Ο πωλητής γέλασε. Δεν πέρασε ούτε μισό λεπτό και φέρνει ένα μικρό όργανο. Το πιο μικρό που έχω δει έως τώρα σε αυτό το ταξίδι. Αμέσως ο πωλητής αρχίζει να παίζει. Ο ήχος του οργάνου είναι θλιμμένος και παράλληλα μαγευτικός!

Μου αρέσει τόσο πολύ ο ήχος της που ο πωλητής το κατάλαβε απευθείας και μου δίνει μια πολύ πολύ μικρή πολιτική λύρα, μια μινιατούρα, με τόσο δα, ευαίσθητες χορδές, ως ενθύμιο. «Ίσως μια μέρα», μου λέει, «να ξαναέρθεις για να αγοράσεις μία κανονική, σαν τη δική μου.»

Βγαίνω με φόρα γεμάτος χαρά έξω απ' το μαγαζί και κάθομαι σε ένα πεζούλι. Αρχίζω να σφυρίζω και να παριστάνω πως παίζω την δική μου πολιτική λύρα.

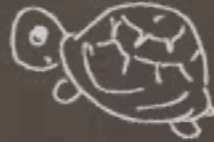
*Λα λα λασα, τρα λα λσοο,
μόνο εσέεενα αγαπώ!!!*

Ιστορικά Στοιχεία

Η λύρα στα αρχαία χρόνια:

Η λύρα είναι ένα αρχαίο όργανο. Στα πολύ παλιά χρόνια, κατασκευάζονταν από καβούκι κελύφας και εντέρινες χορδές. Έμοιαζε με μικρή άρπα αλλά ο τρόπος παιξίματός της ήταν διαφορετικός. Θυμίζει τον τρόπο παιξίματος κιθάρας.

Αρχικά είχε 7 ή 8 χορδές, η καθεμιά από τις οποίες είχε κι ένα ιδιαίτερο όνομα. Αργότερα εμφανίστηκαν και οι εννιάχορδες λύρες. Ο παίκτης της λύρας συνόδευε με στίχους τη μελωδία του.

Ο ήχος της λύρας έμοιαζε με αυτόν της σύγχρονης κιθάρας, αν και ήταν πιο ξερός.

Η λύρα στα χρόνια του Βυζαντίου:

Από την εποχή του Βυζαντίου, το όργανο άρχισε να παίζεται με δοξάρι και σιγά-σιγά, ξεκίνησαν κάποιες τροποποιήσεις σε αυτό, οι οποίες γέννησαν νέα όργανα:

- την γκαντούλκα στη Βουλγαρία
- την κρητική λύρα στην Κρήτη και τα Δωδεκάνησα
- τη λύρα της Καλαβρίας στην Ιταλία
- την ποντιακή λύρα, ή αλλιώς ποντιακός κεμετζές στον Πόντο
- την πολιτική λύρα, ή πολιτικός κεμεντζές στην Κωνσταντινούπολη και γενικότερα την Τουρκία, και πολλές άλλες.

γκαντούλκα

ποντιακή λύρα

κρητική λύρα

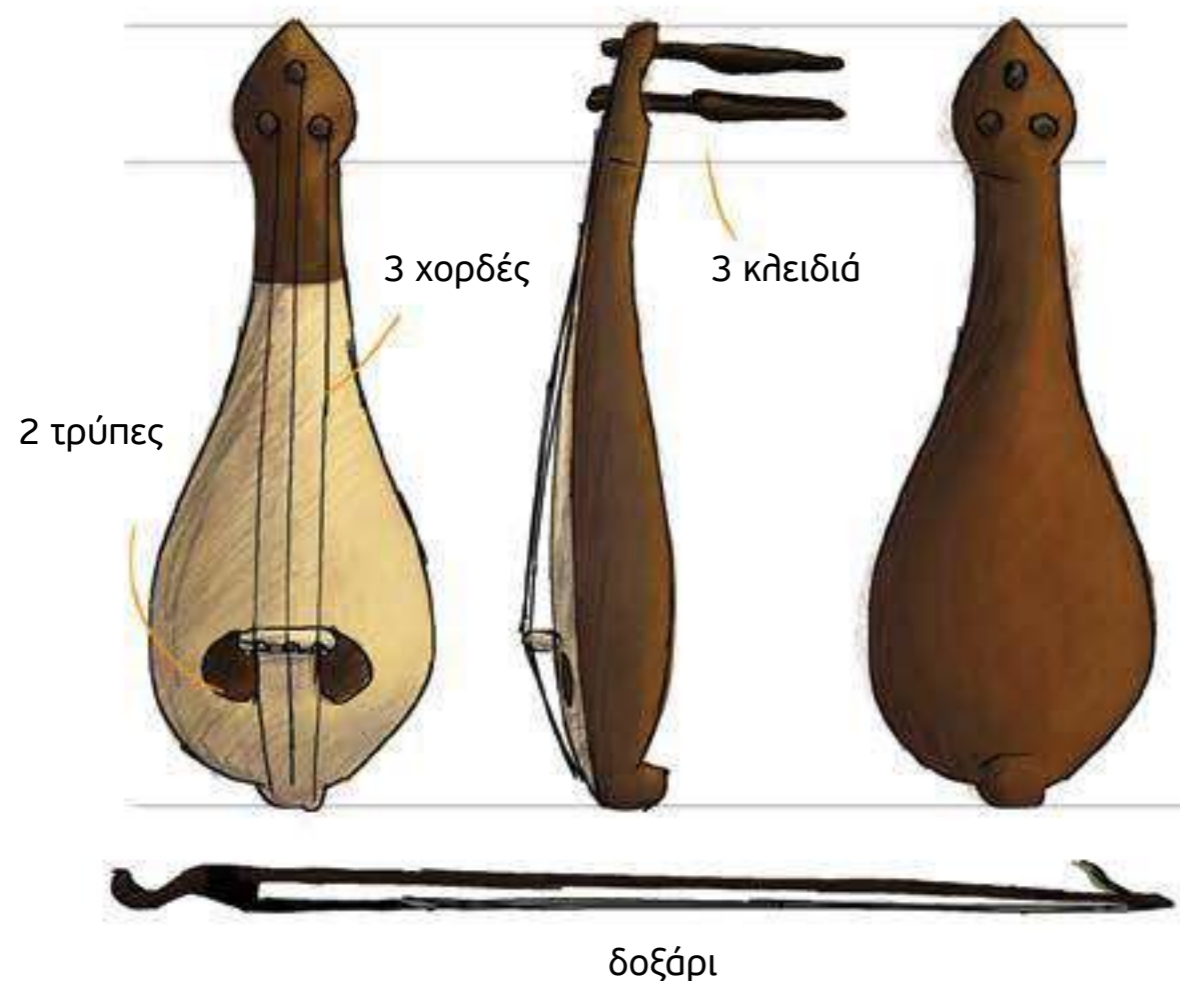

λύρα Καλαβρίας

Πολίτικη Λύρα

Είναι ένα μικρού μεγέθους όργανο. Το συνολικό της μήκος συνήθως δεν ξεπερνά τα 40 εκ. Όπως και τα περισσότερα είδη λύρας στον κόσμο, παίζεται με δοξάρι, το οποίο αποτελείται από μια ελαστική ξύλινη βέργα, στην οποία στερεώνεται μια δέσμη από τρίχες αλόγου.

Διαθέτει μόλις τρεις χορδές. Τα κλειδιά του διαφέρουν από αυτά των υπολοίπων οργάνων που έχουμε συναντήσει μέχρι τώρα. Είναι μακριά και βρίσκονται στο πίσω μέρος της λύρας.

Η πολίτικη λύρα είναι ξεχωριστό όργανο. Ακόμα και ο τρόπος που το τοποθετούμε πάνω μας είναι διαφορετικός. Ο παίκτης ακουμπά σε όρθια θέση το όργανο στα γόνατά του, ανάμεσα στα πόδια του, και τα κλειδιά, τα οποία είναι μεγάλα, ακουμπούν στο στήθος του. Το αριστερό του χέρι κρατάει το μπράτσο του οργάνου και ακουμπά με τα νύχια του την πλαϊνή επιφάνεια των χορδών,

ενώ το δεξί κρατάει το δοξάρι. Κουνώντας το ήρεμα και μελωδικά δεξιά αριστερά πάνω στις χορδές παράγεται ο ήχος της πολίτικης λύρας, ένας εξαιρετικά μελωδικός και συναισθηματικός ήχος. Ο οποίος, όμως, είναι επίσης πολύ χαμηλός σε ένταση. Συνεπώς, η πολίτικη λύρα είναι ένα όργανο για εσωτερικούς χώρους, που συνήθως, συνοδεύεται από άλλα όργανα.

Η πολίτικη λύρα είναι απόγονος της βυζαντινής λύρας και παίζει ένα μεγάλο μουσικό εύρος. Από κομμάτια της κλασικής ανατολικής μουσικής (κυρίως της Κωνσταντινούπολης), μέχρι εκείνα της λαϊκής μουσικής της Μικράς Ασίας και των νησιών του Αιγαίου πελάγους. Επομένως θα μπορούσαμε να πούμε πως αποτελεί μέρος της παραδοσιακής μας μουσικής.

Στις μέρες μας, με την εξάπλωση του λαϊκού βιολιού, η λύρα περιορίζεται πλέον στην Κρήτη, στα Δωδεκάνησα (Κάσος, Κάρπαθος) και στην Μακεδονία (Δράμα, Σέρρες και πρόσφυγες από τη Βόρεια Θράκη).

Η πολίτικη λύρα πιο συγκεκριμένα συναντάται κυρίως στην Τουρκία. Στην Ελλάδα, παλαιότερα παιζόταν στα νησιά του Αιγαίου, ωστόσο πλέον έχει χαθεί απ' την παράδοσή μας. Έχει αντικατασταθεί από το βιολί, αν και, ευτυχώς, τα τελευταία χρόνια υπάρχει μια τάση επαναφοράς του οργάνου στα παραδοσιακά τραγούδια.

Ούτε ένα τραγούδι δεν πρόλαβα να πω και ξάφνου, ένωσα ένα χέρι να αρπάζει την λύρα μου! Προσπάθησα να την κρατήσω σφιχτά αλλά δεν τα κατάφερα.

Ένα αγόρι μου την πήρε. Τον κοίταξα καθώς απομακρυνόταν και στην αρχή ένωσα να μη μπορώ να σηκωθώ από το ξάφνιασμα. Γρήγορα, όμως, σκέφτηκα πως δεν πρέπει να τον αφήσω να φύγει. Σηκώθηκα κι άρχισα να τρέχω ξοπίσω του.

- Ε, Στέφανε! Πού πας;, ακούω τον παππού μου να μου φωνάζει. Δε γυρνάω. Θα χάσω χρόνο. Βλέπω το αγόρι να τρέχει. Βλέπω και την πολιτική λύρα μου στα χέρια του.

“Ουφ! Έπρεπε να μη φάω τόσα κουλουράκια το πρωί”, σκέφτομαι. “Είναι πιο μεγάλος. Δε θα τον φτάσω. Μμμ... ναι αλλά είμαι κι εγώ καλός στο τρέξιμο μου λένε στο σχολείο.”

Σε λίγο βλέπω ότι είμαι πιο κοντά του. Τον πλησιάζω! Συνεχίζω να τρέχω. Τελικά, το αγόρι σταματάει σε ένα αδιέξοδο.

- Ουφ! Γεια σου, αγοράκι., μου είπε.

- Γιατί; Παίρνω μian ανάσα, γιατί μου έκλεψες τη λύρα μου;

- Δεν στην έκλεψα. Να τη δανειστώ ήθελα.

- Δε με ρώτησες αν θέλω!

- Μπορεί να μου έλεγες πως δε θες να μου τη δώσεις.

Φάνηκε να το σκέφτεται λίγο και συνέχισε.

- Συγγνώμη, μου λέει και απλώνει το χέρι του να μου δώσει πίσω την λύρα μου. Απλώς, ήθελα κι εγώ πάντα μια πολιτική λύρα. Μένω εδώ κοντά και κάθε μέρα περνάω από το μαγαζί του κυρίου Αζίρ για να τον ακούω να παίζει.

Κατάλαβα ότι Αζίρ είναι το όνομα του πωλητή στο μαγαζί. Του ζήτησα να πάμε παρέα στο μαγαζί του Αζίρ και ήξερα πώς να τον βοηθήσω.

Φτάσαμε στο μαγαζί κι εκεί ο παππούς μου φώναξε να μην το ξανακάνω ενώ με έσφιξε στην αγκαλιά του.

- Παππού, θα με πνίξεις. Χαχα! Κοίτα, παππού. Αυτός είναι ο καινούριος μου φίλος, ο Κεμάλ.

Ο Κεμάλ δεν σήκωσε το κεφάλι. Ένωθε άσχημα γι' αυτό που έκανε. Έτσι, δεν ήθελα να πω στον παππού για ποιο λόγο έφυγα τρέχοντας. Απλώς του ζήτησα μια χάρη, να πάρει μια πολιτική λύρα δώρο στον Κεμάλ.

Αρνήθηκε αλλά είχε μια άλλη ιδέα.

Σε λίγο γύρισε παρέα με τον Αζίρ. Ο Κεμάλ ακόμα ντρεπόταν και δεν σήκωσε το βλέμμα του ούτε για μια στιγμή.

- Κεμάλ, δεν ήξερα πως σ' αρέσει η πολιτική λύρα... Θες να σου μάθω να παίζεις;

Για πρώτη φορά, ο φίλος μου σήκωσε το βλέμμα. Ένα βλέμμα γεμάτο ενθουσιασμό. Αλλά γρήγορα χάθηκε ο ενθουσιασμός του.

- Μα, δεν έχω χρήματα, κυριε Αζίρ.

- Ποιος μίλησε για παράδες, ντε;, του χαμογέλασε.

Φεύγοντας ο Κεμάλ ευχαρίστησε κι εμένα και τον παππού. Και ενώ κρατούσα την πολιτική λύρα στο χέρι μου, σκέφτηκα να τη φυλάξω κάπου. Στο σακίδιό μου! Μπροστά από τη φωτογραφία που μου έδωσε η Χαγιάτ ίσως.

Φτάνουμε στο σπίτι του Μαχμούτ, καθόμαστε στο σαλόνι οι τρεις μας και συζητάμε για τη μέρα μας.

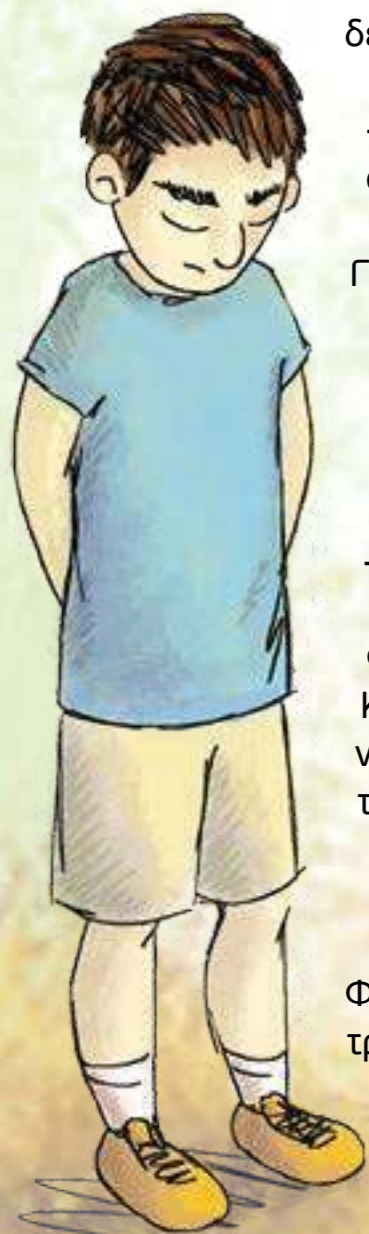
- Ο παππούς με πήγε σε ένα μαγαζί με όλα τα έγχορδα

όργανα! Ήταν πολύ ωραία. Γνωρίσαμε το φίλο σου, τον κύριο Αζίρ και...

Του τα διηγούμαι όλα! Μιλάω μιλάω. Χωρίς σταματημό. Του λέω και για τον Αζίρ και για την πολιτική λύρα και για τον καινούριο μου φίλο, τον Κεμάλ... Για όλα! Για όλα εκτός από το λόγο που με έκανε να φύγω τρέχοντας από το μαγαζί του Αζίρ. Ο Μαχμούτ γελάει με την ταχύτητα που μιλάω. Με το που σταματάω, μας ρωτάει αν πεινάμε μετά από την σημερινή μας περιπέτεια.

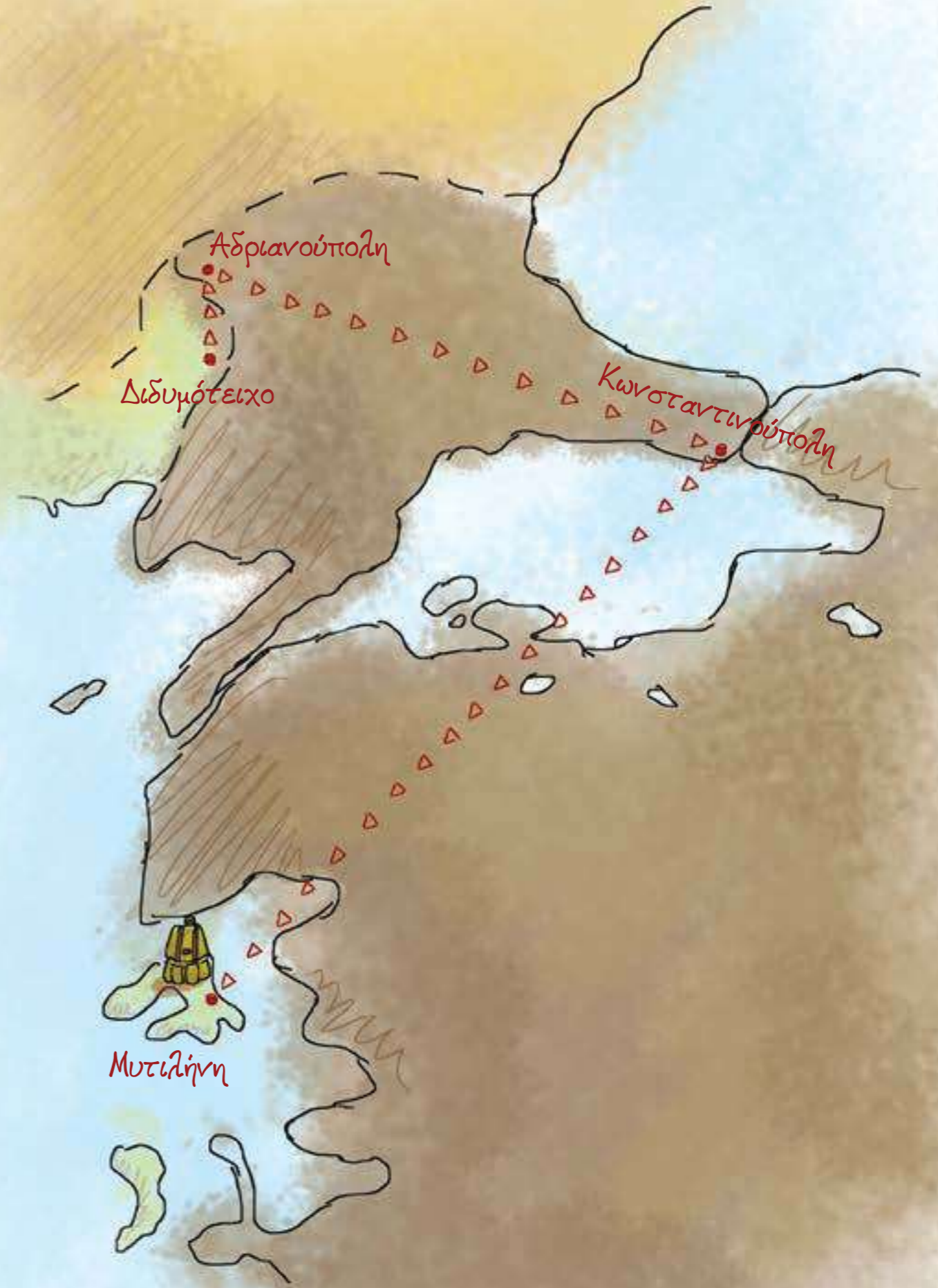
- Πολύ!!!, φωνάζουμε ταυτόχρονα με τον παππού.

Πράγματι, το στομάχι μου γουργουρίζει. Σαν την Εζέλ κάνει. Ο Μαχμούτ μας σερβίρει το φαγητό που είχε μαγειρέψει καθώς μας περίμενε. Γρήγορα αδειάζουμε τα πιάτα μας και μας φανερώνει το γλυκό, τον σιμιγδαλένιο χαλβά! Είναι ωραία να περνάς χρόνο με ανθρώπους που αγαπάς!

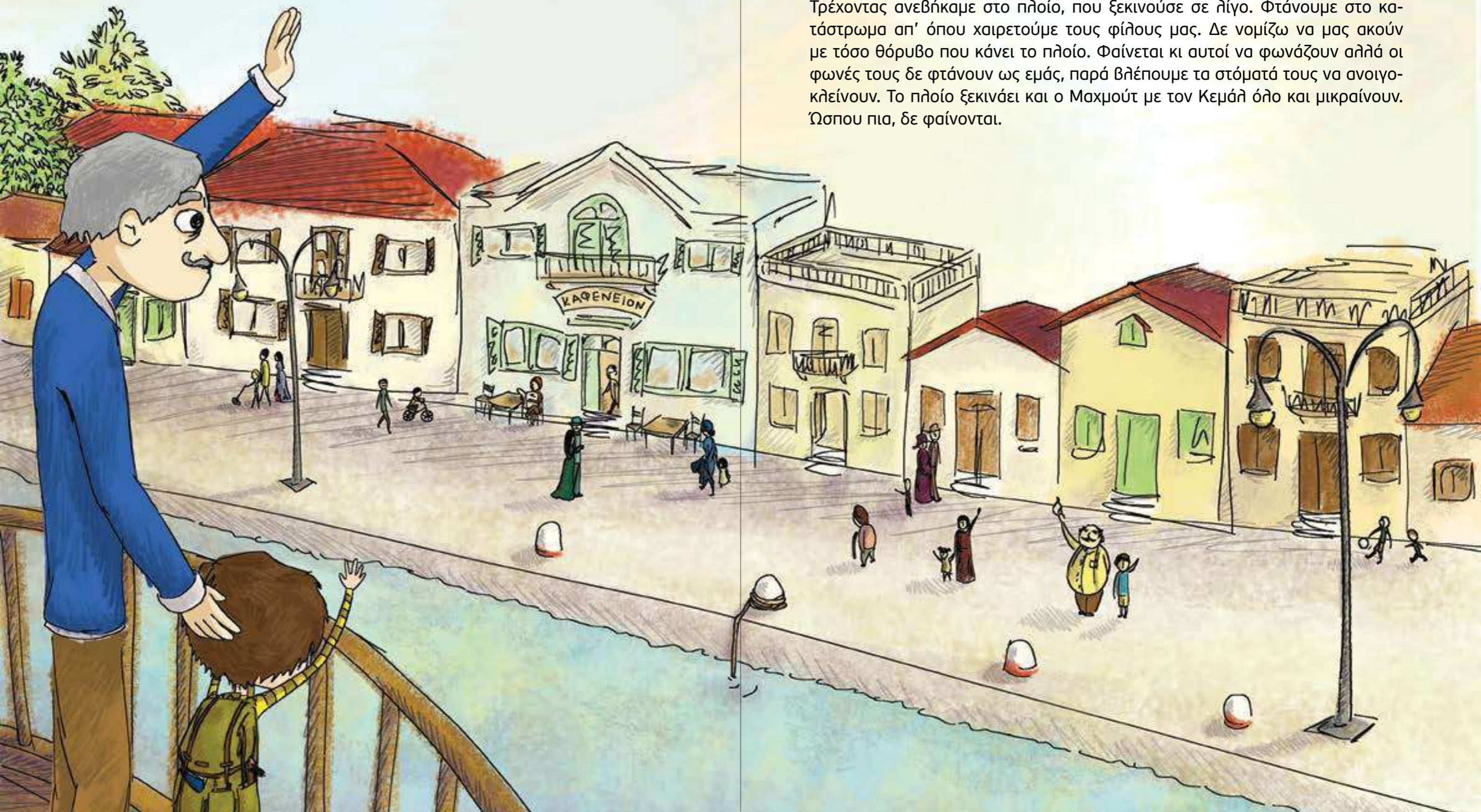

Επιστροφή στην Ελλάδα.

Η τελική μας στάση είναι η Μυτιλήνη. Ένα πολύ όμορφο νησί που βρίσκεται απέναντι από τα Μικρασιατικά παράλια.

Έφτασε η μέρα που πρέπει να φύγουμε. Η επόμενη και τελευταία στάση μας είναι η Μυτιλήνη. Επιστροφή στην Ελλάδα. Μας συνόδευσε ο Μαχμούτ ως το λιμάνι. Εκεί μας περίμενε ο Κεμάλ. Με είδε και έτρεξε προς το μέρος μου:

- Ξέρω πως είχαμε ήδη χαιρετηθεί αλλά ήθελα να σου δώσω ένα δώρο για όσα έκανες για μένα., μου είπε όταν με πλησίασε και έβγαλε απ' την τσέπη του μια μικρή ζωγραφιά με όμορφα χρώματα, εγώ με το σακίδιό μου δίπλα στον Κεμάλ που κρατάει μια πολιτική λύρα. Την έβαλα με προσοχή στο σακίδιό μου, μπροστά απ' την φωτογραφία που μου έδωσε η Χαγιάτ, πίσω από την πολιτική λύρα του Αζίρ.

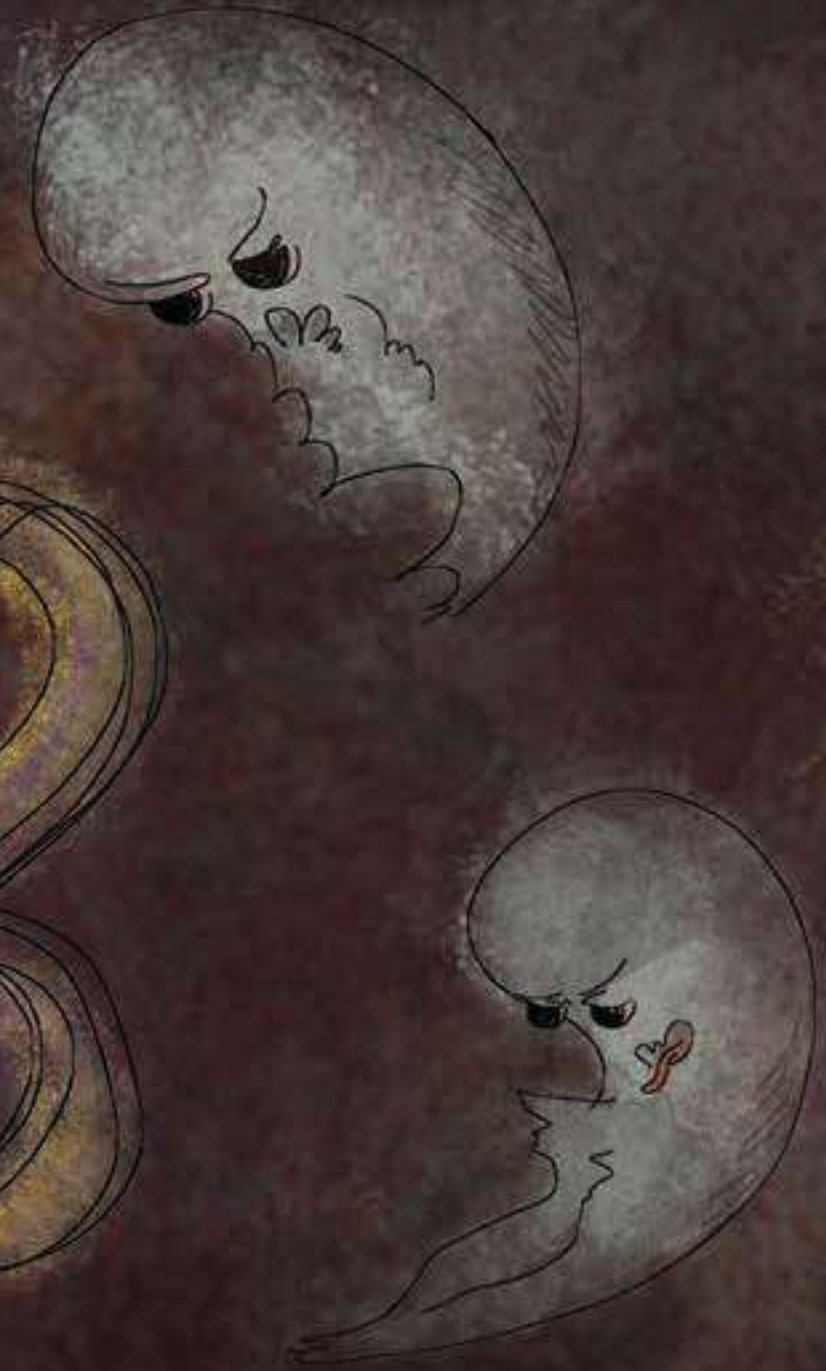
Τρέχοντας ανεβήκαμε στο πλοίο, που ξεκινούσε σε λίγο. Φτάνουμε στο κατάστρωμα απ' όπου χαιρετούμε τους φίλους μας. Δε νομίζω να μας ακούν με τόσο θόρυβο που κάνει το πλοίο. Φαίνεται κι αυτοί να φωνάζουν αλλά οι φωνές τους δε φτάνουν ως εμάς, παρά βλέπουμε τα στόματά τους να ανοιγοκλείνουν. Το πλοίο ξεκινάει και ο Μαχμούτ με τον Κεμάλ όλο και μικραίνουν. Όσπου πια, δε φαίνονται.

Στο πλοίο, την περισσότερη ώρα κοιμόμουν... Είχα κουραστεί λίγο στην Κωνσταντινούπολη. Κλείνω τα μάτια να ονειρευτώ τη Μυτιλήνη. Όταν τ' ανοίγω, ξάφνου βρίσκομαι σε ένα ξένο μέρος! Πολύ σκοτεινό. Μόνος μου! Χωρίς τον παππού μου. Προσπαθώ να πιάσω το σακίδιό μου για να φύγω από εδώ αλλά ούτε αυτό δε βρίσκω.

Κοιτάω γύρω μου και δεν το βρίσκω πουθενά! Είμαι μόνος μου! Σε ένα άγνωστο μέρος. Σε ένα σκοτεινό μέρος!

Με φόβο και αβεβαιότητα σηκώνομαι και ξεκινάω να περπατάω φωνάζοντας τον παππού. Προχωράω σε στενούς διαδρόμους χωρίς να ξέρω πού πάω και τι θα δω. Λέω στον εαυτό μου "Στέφανε, μη φοβάσαι! Είσαι μεγάλος πια!". Επαναλαμβάνω αυτή τη φράση ώσπου αρχίζω να την πιστεύω. Έτσι, με λίγο περισσότερο θάρρος, συνεχίζω να προχωράω. Το φως χαμηλό. Μπορεί να είναι η ιδέα μου αλλά μοιάζει να λιγοστεύει όλο και περισσότερο. Δύσκολα βλέπω μπροστά μου ώσπου... Αχ!!! Σκόνταψα κάπου. Άουτς! Πόνεσα. Τι είναι αυτό; Με τα χέρια μου ψιλαφίζω. Α! Το σακίδιό μου!!!

Το φοράω απευθείας! Τώρα νιώθω καλύτερα. Προχωράω, λοιπόν, αλλά σύντομα, νιώθω το διάδρομο να στενεύει κι άλλο. Ακούγεται ένας γδούπος. Σηκώνω το βλέμμα μου να δω και στο τέλος του διαδρόμου φαίνεται να άναψε ένα φως. Με τυφλώνει. Προσπαθώ να δω. Είναι απότομη η αλλαγή απ' το σκοτάδι στο φως και μου παίρνει λίγη ώρα. Τελικά, βλέπω μια σκιά. Λες να 'ναι ο παππούς; Αρχίζω να τρέχω προς το μέρος του χαρούμενος.

- Παππού! Πού ήσ... Ααα!!! ΟΧΙ!!!

- Όχι!!!, φώναξα και τινάχτηκα απ' τη θέση μου!

Αχ! Εφιάλτης ήταν μόνο! Με ρώτησε ο παππούς τι έγινε. Τώρα ήμουν καλά, με τον παππού, το σακίδιό μου και μέσα του όλα τα δώρα απ' τους καινούριους μου φίλους!

Σε λίγο, φτάσαμε, οπότε μαζέψαμε τα πράγματά μας και ετοιμαστήκαμε να βγούμε απ' το πλοίο. Ξαφνικά, ακούστηκε ένας δυνατός θόρυβος και νιώσαμε το πάτωμα να τρίζει! Δεν φοβήθηκα, όμως! Ίσως επειδή ήμουν δίπλα στον παππού. Ίσως επειδή έχω μεγαλώσει πια!

Άνοιξε η πόρτα και βγήκαμε όλοι σιγά σιγά στο λιμάνι της Μυτιλήνης. Ο παππούς με ρώτησε αν προτιμώ το ταξίδι με τρένο ή με πλοίο. Και τα δυο μου αρέσουν! Κι εγώ με τη σειρά μου τον ρώτησα ποιο όργανο θα γνωρίσω εδώ, στη Μυτιλήνη.

- Το σαντούρι., μου απάντησε.

Σαντούρι. Δεν ξέρω τίποτα για το σαντούρι. Ο παππούς μου είπε μόνο ότι διαφέρει από τα άλλα έγχορδα όργανα. Τα περισσότερα παίζονται με την πένα ενώ άλλα με δοξάρι. Όπως αυτά που συναντήσαμε μέχρι τώρα. Αυτό πώς; Αναρωτιέμαι, καθώς φτάνουμε σ' ένα καφενείο.

- Τι θα πάρεις, γιε μου;, με ρωτάει ο παππούς. Θες μια πορτοκαλάδα ή μια λεμονάδα;

- Εμμ... μια λεμονάδα, παππού!

Αφού παραγγείλαμε έναν καφέ και μια λεμονάδα, δεν αντέχω να μην τον ρωτήσω. Σηκώνομαι απ' την θέση μου απ' την ανυπομονησία μου και τον ρωτάω:

- Παππού, τι θα κάνουμε τώρα; Πού θα πάμε; Και πώς θα γνωρίσω το σαντούρι; Πες μου, παππού!

- Στέφανε! Σε παρακαλώ, ήρεμα!, μου λέει με μια σιγανή φωνή και εγώ κάθομαι και πάλι στη θέση μου. Ο παππούς δε μου έχει φωνάξει ποτέ. Αλλά η αλήθεια είναι ότι κι εγώ είμαι ήρεμος όταν είμαι μαζί του. Τον ακούω σε ό,τι μου λέει. Είναι σα να 'χουμε συμφωνήσει πως θα με αφήνει να παίζω, να κυλιέμαι στο χώμα ή στην άμμο όταν παίζω ποδόσφαιρο, να τρέχω, αλλά όταν μου πει να σταματήσω, σταματάω.

- Λοιπόν, Στεφανή μου, αφού πεις τη λεμονάδα σου...

- Την ήπια, παππού ήδη!

Πράγματι την είχα ήδη πει. Μ' αρέσουν πολύ οι λεμονάδες! Ειδικά όταν έχουν δυόσμο! Ήταν πολύ νόστιμη και δροσερή.

- Χαχα, εντάξει λοιπόν, αφού πω τον καφέ μου...

- Αα... είπα με απογοήτευση. Μα πάντα αργείς να τον πεις.

- Αφού πω τον καφέ μου λοιπόν, συνεχίζει να λέει και με κοιτάζει με νόημα να σταματήσω, θα συναντήσουμε δυο κοπέλες οι οποίες θα μας πάνε στο χωριό τους όπου θα μας φιλοξενήσουν. Όσο για το σαντούρι, κάνε υπομονή μικρέ μου.

Δεν επέμενα. Μιλήσαμε λίγο και μετά ο παππούς άνοιξε την εφημερίδα του. Εγώ ανοίγω το σακίδιό μου και βγάζω το μπλοκ ζωγραφικής μου. Ζωγραφίζω τον παππού, την σάκα μου, το λιμάνι... Ο παππούς πίνει αργά τον καφέ του, οπότε έχω κι άλλο χρόνο στη διάθεσή μου. Κάποια παιδιά με φώναξαν να παίξουμε παρέα. Τρέχω!

Μετά από ώρα:

- Στέφανε! Χαιρέτησε τους φίλους σου σιγά σιγά, μου φώναξε ο παππούς.

Πλησιάζοντας είδα μία στρουμπουλή κυρία να στέκεται δίπλα του. Λίγο πιο πίσω ένα ντροπαλό κορίτσι ακολουθούσε σιγά σιγά την κυρία. Μοιάζουνε πολύ και σκέφτηκα πως είναι η κόρη της κυρίας.

- Από εδώ ο εγγονός μου! Στέφανε, η Ελένη, μια παλιά μου μαθήτριά. Κάποτε της έκανα μαθήματα λάφτας.

Δεν το ήξερα ότι κάποτε ο παππούς μου ήταν δάσκαλος μουσικής!

- Γεια σου, Στέφανε!, μου χαμογέλασε η κυρία. Ζωή, έλα να σε συστήσω!

Το κορίτσι πλησίασε πιο κοντά και μας χαιρέτησε.

Ζωή. Ωραίο όνομα, σκέφτηκα!

Αφού συστηθήκαμε όλοι, φύγαμε απ' το καφενείο. Μπήκαμε στο αμάξι της κυρίας Ελένης και κινηθήκαμε προς το χωριό τους. Δε θυμάμαι πώς το είπαν. Κάναμε αρκετή ώρα μέχρι να φτάσουμε στον προορισμό μας πάντως. Εγώ κοιτούσα έξω απ' το παράθυρο για να μην ζαλιστώ. Έχει πολλές στροφές ο δρόμος. Απορώ πώς η Ζωή δεν ζαλίζεται. Κοιτάζοντας έξω και προσπαθώντας να παίρνω βαθιές ανάσες, παρατηρώ πως ο καιρός είναι δροσερός!

Τελικά, μου έκανε πράγματι καλό ο αέρας και το τοπίο. Φτάσαμε στο χωριό. Τι ωραίο που είναι! Σταματάμε σε μια μικρή πλατεία με ένα δέντρο ψηλό στη μέση. Πλατάνι, λέει ο παππούς. Κατεβαίνουμε μπροστά σε ένα σπίτι όμορφο, μικρό με ξύλινα παράθυρα και πόρτα και κεραμίδια στην σκεπή. Όμορφο πολύ! Εδώ θα μείνουμε για τις τελευταίες δυο νύχτες πριν γυρίσουμε στο Διδυμότειχο.

Αχ! Είναι ωραίο το σπίτι. Και ζεστό. Έξω, τώρα το απόγευμα, έχει λίγη ψύχρα. Έτσι, θα καθίσουμε μέσα απόψε. Αφού κουβεντιάσαμε γύρω απ' το τραπέζι με το βραδινό, ξεκουραστήκαμε και στη συνέχεια, παίξαμε, τώρα, κουβεντιάζουμε όλοι μαζί παρέα, για το ταξίδι μου με τον παππού. Πού πήγαμε, για τα μέρη που επισκεφθήκαμε, για τους ανθρώπους που γνωρίσαμε. Έπειτα οι μεγάλοι άρχισαν να μιλούν μεταξύ τους. Έτσι, έμεινα εγώ με τη Ζωή. Της δείχνω τα δώρα που μου έκανε ο καθένας απ' τους καινούριους μου φίλους! Τότε, ανακαλύπτω ένα ακόμα δώρο! Από ποιον να είναι;

- Ένα μουσικό κουτί!, μου λέει η Ζωή. Αυτό είναι ένα μουσικό κουτί. Τι ωραίο δώρο!

Και με το που το ανοίγω, αρχίζει να παίζει ένα ανατολίτικο τραγούδι. Μμμ... Μου θυμίζει κάτι αυτό το τραγούδι! Και τότε βλέπω το όνομα του Μαχμούτ πάνω στο κουτί. Ένα «Καλή ζωή!» είναι σκαλισμένο πάνω απ' το όνομά του. Τι όμορφο δώρο! Πότε να μου το έβαλε στην τσάντα; Προσπαθώ να θυμηθώ πότε...

Απορροφημένος απ' τις σκέψεις μου, δεν έχω μιλήσει καθόλου εδώ και λίγη ώρα κι η Ζωή δείχνει να νιώθει αμήχανα. Σαν να ψάχνει κάτι να πει. Και μάλλον βρήκε.

- Και ποιο όργανο σ' άρεσε περισσότερο μέχρι τώρα, Στέφανε;

- Ε... Η πολίτικη λύρα.

- Ωω... Και μένα μ' αρέσει.

Μια μικρή παύση και συνεχίζει...

- Ε... Πρέπει να περνάς υπέροχα με τον παππού σου, ε; Τόσα μέρη, τόσα όργανα!

- Ναι!!!

Κοιτάω γύρω μου μην τυχόν με ακούσει ο παππούς και γυρνάω προς την Ζωή και της ψιθυρίζω.

- Ο παππούς μού είπε ότι εδώ θα γνωρίσω το σαντούρι. Ξέρεις πώς; Μήπως ξέρει να παίζει η μαμά σου;

- Όχι η μαμά μου. Εγώ..., προλαβαίνει και μου λέει πριν μας καταλάβει ο παππούς.

Όστε εκείνη ξέρει σαντούρι! Νόμιζα ότι πρέπει να είσαι μεγάλος για να ξέρεις να παίζεις.

- Γιατί ετοιμαζόμαστε επίσημα;, ρώτησα τον παππού μου.

- Γιατί θα πάμε σε μία γιορτή, Στέφανέ μου, παρέα με τα κορίτσια. Πώς με βρίσκεις;, και έκανε μια στροφή να μου δείξει το καινούριο του πουκάμισο.

Σε λίγο, βγήκαμε απ' το δωμάτιο και βρήκαμε την κυρία Ελένη με την Ζωή. Η Ζωή είναι τόσο όμορφη μέσα στο λουλουδένιο φόρεμά της. Ελπίζω να μη με είδε κανείς έτσι που χάζεψα και την κοιτούσα.

- Πάμε, Στέφανε; και βγήκαμε όλοι μαζί από το σπίτι.

Περπατήσαμε λίγο και φτάσαμε σε ένα σχολείο. Ωραίο το σχολείο αυτό! Μου θυμίζει το δικό μου. Μου θυμίζει και τα παιχνίδια που κάνουμε με τους φίλους μου εκεί. Δε μοιάζει καθόλου με αυτό που είχα δει στη Θεσσαλονίκη σε μια εκδρομή με τους γονείς μου. Εκείνο ήταν γκρίζο και κρύο. Αναρωτιέμαι πώς περνούν τόσες ώρες τα παιδιά μέσα σε αυτό κάθε μέρα!

Μπαίνουμε μέσα και κατευθυνόμαστε προς το θέατρο του σχολείου. Η Ζωή μας χαιρετάει και φεύγει με τις φίλες της. Εμείς καθόμαστε σε κάποιες καρέκλες και περιμένουμε. Περιμένουμε περιμένουμε, ώσπου οι κουρτίνες στην σκηνή ανοίγουν και εμφανίζεται ένα κύριος με γυαλιά. Μιλάει πολλή. Δεν τον καταλαβαίνω.

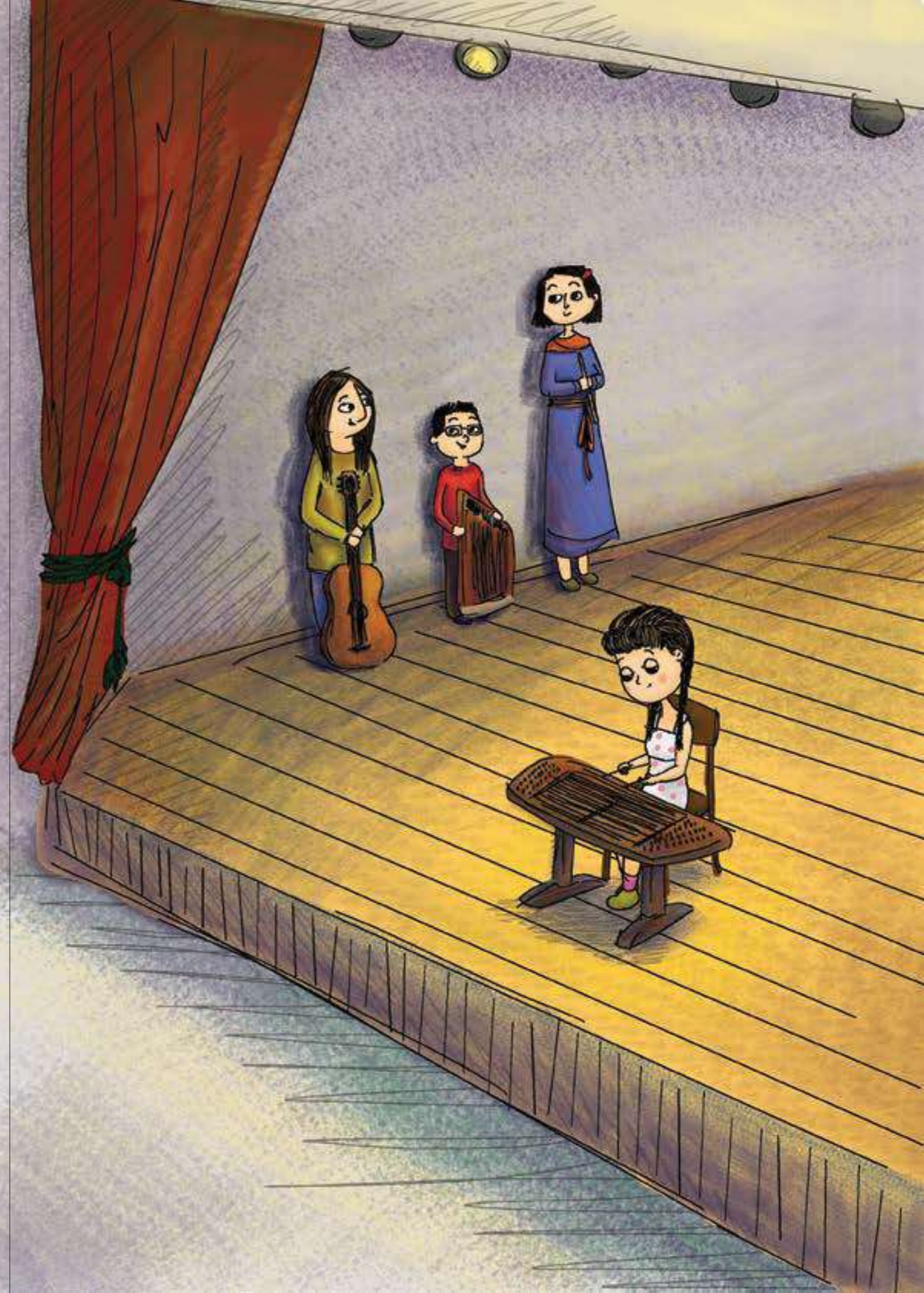
Τελικά, πάνω που πήγα να αποκοιμηθώ, ακούω πολλά χειροκροτήματα. Προφανώς έφυγε ο κύριος με τα γυαλιά... Ρίχνω μια ματιά στην σκηνή και πράγματι, επιτέλους, έχει φύγει. Στη θέση του βλέπω δυο παιδιά, λίγο μεγαλύτερά μου, να ανεβαίνουν κρατώντας όργανα στα χέρια. Τελικά, κάθονται, προετοιμάζονται και ξεκινούν να παίζουν.

Κιθάρες κρατάνε... Περιμένω λίγο μήπως και μετά ανέβουν άλλα παιδιά με άλλα όργανα. Και ναι! Μόλις κατέβηκαν τα δυο πρώτα παιδιά, ανεβαίνουν τρία άλλα με λασούτα! Τέλεια!

Κατεβαίνουν κι αυτά. Ανεβαίνουν άλλα. Α! Να την! Να την η Ζωή! Κοιτάω τον παππού και του χαμογελάω! Μου χαμογελάει κι εκείνος!

Τώρα η Ζωή κάθεται πίσω από ένα...τραπέζι;

- Αυτό είναι το σαντούρι, γιε μου.

Μα, εμένα μου έμοιαζε με τραπέζι. Προσπάθησα να το παρατηρήσω. Η Ζωή κρατούσε κάτι στα χέρια της και χτυπούσε τις χορδές με αυτό. Α! Ωραίος ο ήχος του πάντως! Έπαιζε πολύ ωραία! Σε λίγο ανέβηκε στην σκηνή ένα παιδί που κρατούσε ένα ξύλινο όργανο στα πόδια. "Αυτό τι όργανο να είναι;" αναρωτήθηκα. Φορούσε κάτι σαν δαχτυλίδια και με αυτά τραβούσε τις χορδές; Καλά έβλεπα; Ότι και να έκανε, ομολογώ ακουγόταν ωραία!

- Παππού, τι είναι αυτό που παίζει το αγόρι δίπλα στην Ζωή;

- Κανονάκι λέγεται. Θα σου πω μετά.

Σταμάτησα για να ακούσω το τραγούδι της Ζωής.

Τελείωσε η παράσταση. Ήταν πολύ ωραία! Είμαστε στο σπίτι και το γιορτάζουμε τρώγοντας και συζητώντας όλοι μαζί.

Κάθομαι δίπλα στη Ζωή και ενώ δε μιλάγαμε πολύ, τώρα που τελειώσαμε το φαϊ, γυρνάει προς το μέρος μου και μου κάνει νόημα να την ακολουθήσω. Με οδηγεί στο δωμάτιό της.

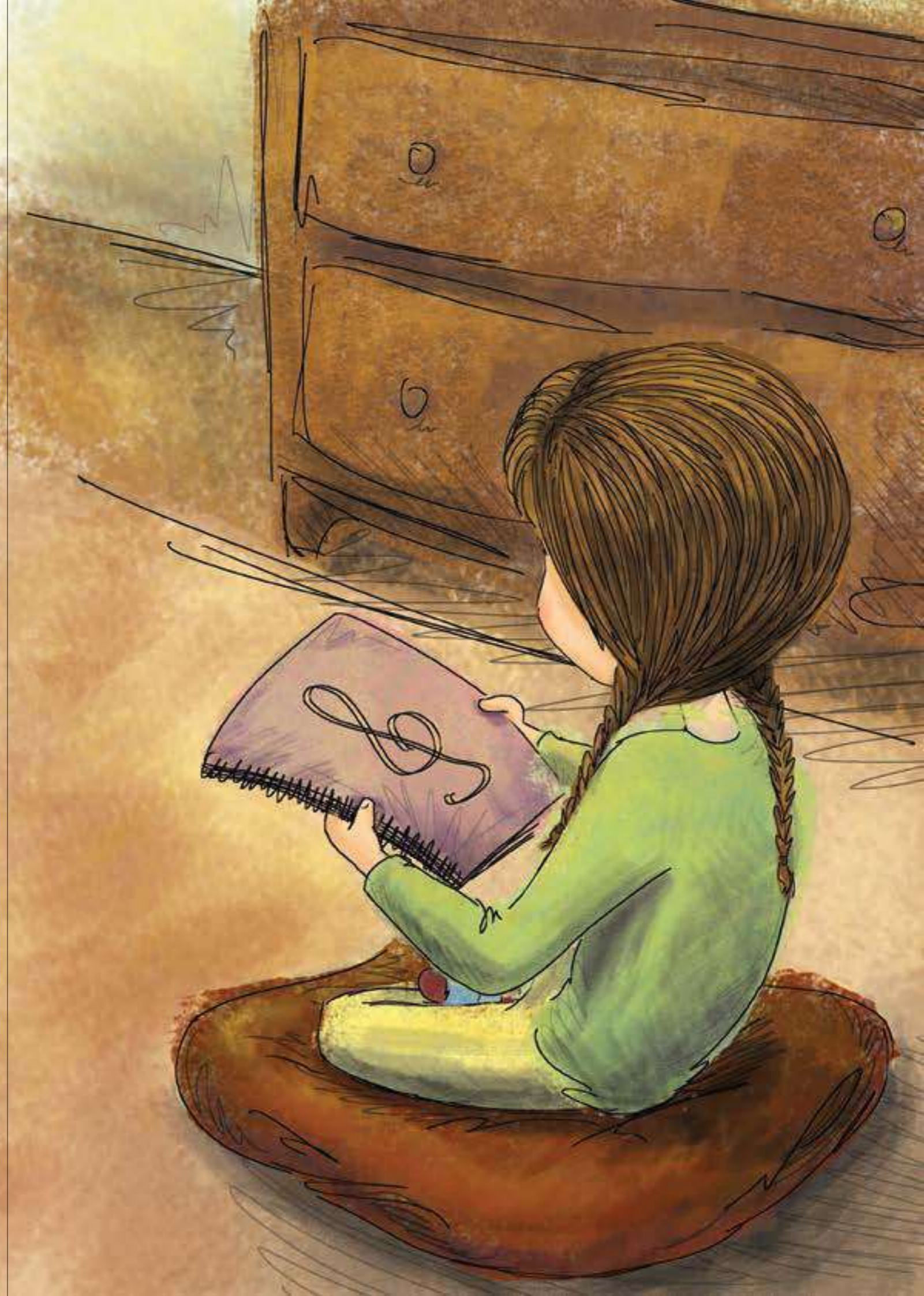
- Σου χρωστάω κάποιες πληροφορίες για το σαντούρι! Τώρα που άκουσες τον ήχο του στη γιορτή, μπορώ να σου πω κάποια πράγματα για να το γνωρίσεις καλύτερα. Βέβαια, δεν είναι ότι ξέρω πολλά ακόμα, είμαστε μικροί για να τα ξέρουμε όλα, αλλά ρώτησα τη δασκάλα μου. Ήξερα πως θα έρθεις κι ήθελα να μάθεις όσα περισσότερα γίνεται.

- Ευχαριστώ!

- Θα σου μιλήσω και για το κανονάκι. Τα έχω όλα εδώ μέσα, και ενθουσιασμένη δείχνει το σκληρόδετο τετράδιο που από το εξώφυλλο εύκολα αντιλαμβάνεσαι πως είναι τετράδιο μουσικής.

Και αρχίζει να μου διαβάζει τις σημειώσεις της.

- Το σαντούρι είναι ένα έγχορδο μουσικό όργανο..., κι ενώ μου μιλάει για αυτό, στα μάτια της βλέπω τον ενθουσιασμό της.

Ιστορικά Στοιχεία

Σαντούρι- Κανονάκι:

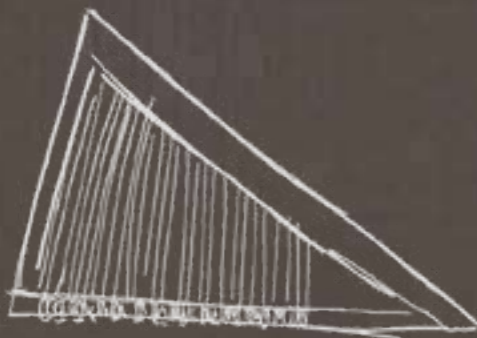
Πιστεύεται πως ένας αρχαίος πρόγονος αυτών των οργάνων υπήρξε στη Μεσοποταμία (σημερινό Ιράκ) μεταξύ 1600 π.Χ. - 911 π.Χ.

Το σαντούρι και το κανονάκι είναι επίσης απόγονοι ενός οργάνου της αρχαιότητας, του λεγόμενου τρίγωνου ή αλλιώς επιγόνειου.

επιγόνειο < επί+γόνυ, επί του γονάτου δηλαδή, αφού τα όργανα τοποθετούνταν στα γόνατα.

Τρίγωνο/Επιγόνειο:

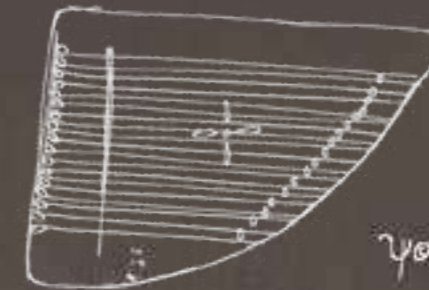
Στην Αρχαία Ελλάδα το συναντάμε ήδη από το 183 μ.Χ. Εμφανισιακά θύμιζε τη σημερινή άρπα, όπως μπορούμε να δούμε σε αρχαία αντικείμενα, π.χ. σε αρχαιοελληνικά αγγεία ή αγαλματίδια. Είχε 40 χορδές διαφορετικού μήκους η κάθε μια και παιζόταν είτε με πένα είτε με τα δάκτυλα.

τρίγωνο/επιγόνειο

Κατά τη Βυζαντινή εποχή, με κάποιες αλλαγές που γνώρισε, δημιουργήθηκε ο απόγονός του, το λεγόμενο ψαλτήριον, όργανο με 18 χορδές, όργανο διαδεδομένο σε πολλά μέρη της Ανατολής, όπως τη Συρία και τη Μεσοποταμία.

ψαλτήριον

Είναι ένα αρχαίο μουσικό όργανο που επινοήθηκε τον 7ο αιώνα π.Χ. στην Περσία (σημερινό Ιράν), από την οποία και διαδόθηκε τόσο προς την Ινδία και την Κίνα, όσο και δυτικά στην Μέση Ανατολή και τα Βαλκάνια (όπου ανήκει και η Ελλάδα). Σε κάθε περιοχή το όργανο δέχτηκε διαφορετικές μετατροπές γεννώντας νέα όργανα, όπως τη δυτική άρπα, το τσέμπαλο, το τσίμπαλο, το σαντούρι και το κανονάκι.

Όρος «Σαντούρι»

Υπάρχουν διάφορες θεωρίες για την προέλευση της λέξης σαντούρι. Πολλοί πιστεύουν ότι προέρχεται από τη λέξη «ψαλτήριο», η οποία λέγεται πως μέσα στα χρόνια και περνώντας από πολλές χώρες δέχθηκε αλλοιώσεις και κατέληξε ως «σαντούρ».

ψαλτήριον/ψαλτήρι > ψαντήρι > σαντίρ (αραβικά, ψαλτήρι) > σαντούρ

Άλλοι πιστεύουν ότι έχει Περσική (Ιρανική) προέλευση και σημαίνει cent tar, δηλαδή 100 χορδές. Ακόμα μία εκδοχή είναι πως προέρχεται από τους Σουμερίους (Μεσοποταμία), τις λέξεις «sant» και «Ur» (μια Σουμεριανή πόλη) που σήμαινε «ο ήχος του Ουρ».

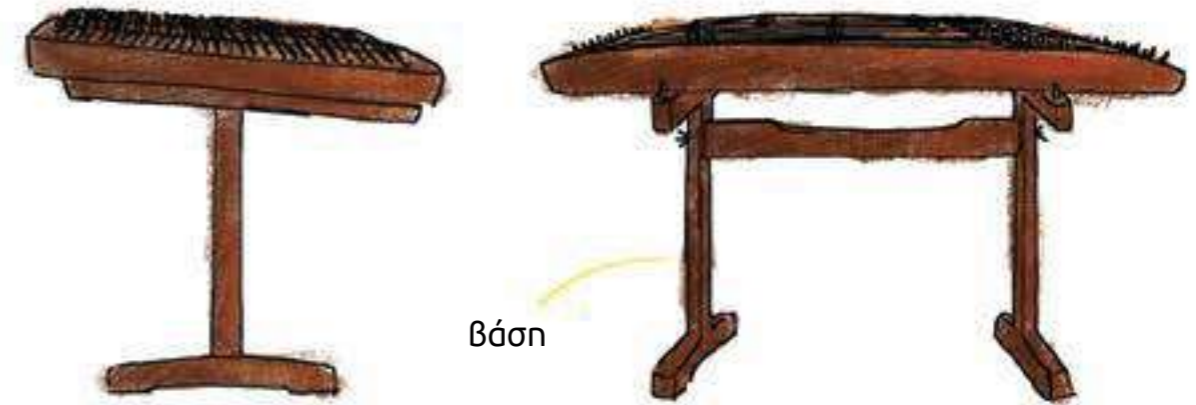
Το ψαλτήριο, όπως προαναφέρθηκε, συνάντησε μεγάλη διάδοση στον Ανατολικό κόσμο. Έτσι και ο απόγονός του, το σαντούρι, είναι διαδεδομένο στην Εγγύς Ανατολή (Τουρκία, Συρία, Ιράκ, Ιράν, Ιορδανία, Λίβανο, Αίγυπτο) μέχρι και Ινδία. Η διάδοσή του στον ελληνικό χώρο οφείλεται στους Έλληνες της Μικράς Ασίας, μετά την καταστροφή του 1922.

Σαντούρι

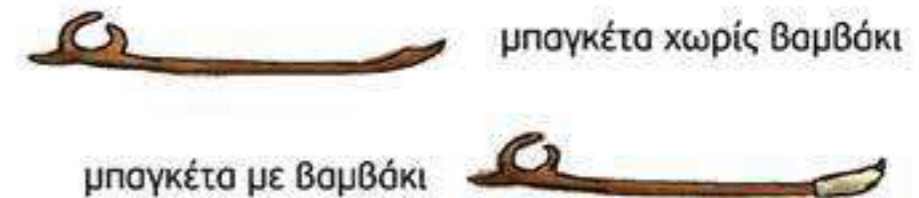

Το σαντούρι διαφέρει από τα άλλα έγχορδα όργανα. Τα περισσότερα παίζονται με πένα τραβώντας τη χορδή. Κάποια άλλα, όπως η πολίτικη λύρα, παίζονται με δοξάρι. Το σαντούρι είναι ένα έγχορδο «κρουστό» όργανο.

Είναι ένα μουσικό όργανο του οποίου το σκάφος έχει σχήμα τραπεζοειδούς. Το σαντούρι το τοποθετούμε σε μια βάση, ή αλλιώς στα πόδια του οργανοπαίκτη.

Για να παράγουμε ήχο χρειαζόμαστε δύο λεπτά ραβδάκια, τις μπαγκέτες, τυλιγμένα στις άκρες, σήμερα με μπαμπού, και άλλοτε με δέρμα. Με αυτά τα ραβδάκια χτυπάμε τις χορδές για αυτό και λέγεται «κρουστό» όργανο.

Το σαντούρι φτιάχνεται σε διάφορα μεγέθη και έχει 72 χορδές περασμένες οριζοντίως στο όργανο. Οι μουσικές δυνατότητές του είναι πολλές. Ο ήχος του είναι αρκετά δυνατός. Είναι πολυφωνικό όργανο, δηλαδή ταυτόχρονα μπορεί να παίζει πολλές μελωδίες μαζί, έχοντας απίστευτες δυνατότητες.

Το σαντούρι χρησιμοποιείται στην παραδοσιακή μουσική της Ελλάδας και άλλων χωρών της Εγγύς Ανατολής. Το συναντάμε σε μουσικά σύνολα τόσο της ηπειρωτικής όσο και της νησιωτικής Ελλάδας, κυρίως στη Μυτιλήνη και την Χίο, αλλά και σε σχήματα που παίζουν μουσικές της Μικράς Ασίας, έχοντας είτε μελωδικό ρόλο είτε ρυθμικό συνοδευτικό.

Όρος «Κανονάκι»

Το κανονάκι πρώτη φορά το συναντάμε στο Καζακστάν τον 10ο αιώνα μ.Χ. Το όνομά του προέρχεται από ένα μονόχορδο μουσικό όργανο της αρχαιότητας, τον κανόνα του Πυθαγόρα (αρχαίος Έλληνας φιλόσοφος, μαθηματικός, γεωμέτρης και θεωρητικός της μουσικής).

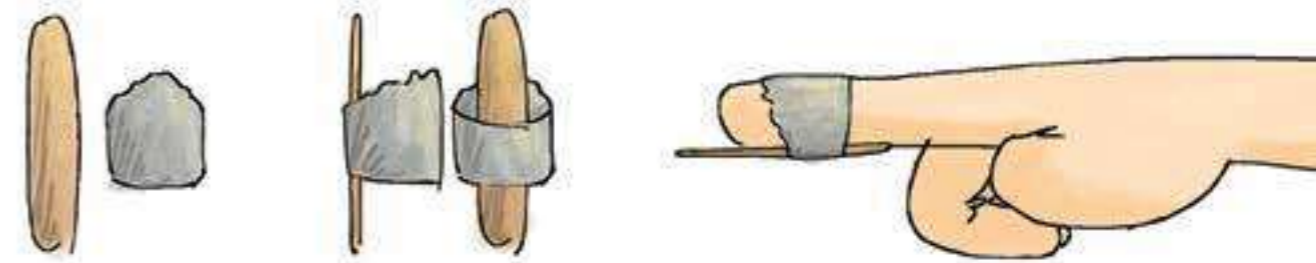
Κανονάκι

Το κανονάκι, ως όργανο, είναι απόγονος του ψαλτηρίου, όπως και το σαντούρι. Πλέον έχουμε στα χέρια μας το κανονάκι με τη σημερινή του μορφή, το οποίο είναι νυκτό όργανο. Το πιο συγγενές του όργανο είναι το σαντούρι.

Το σχήμα του είναι ορθογώνιο τραπέζιο. Στο καπάκι, δηλαδή στη δερμάτινη επιφάνεια κάτω από τις χορδές, ανοίγονται τρεις συνήθως μεγάλες τρύπες και τρεις μικρότερες, διακοσμημένες περίτεχνα. Οι χορδές που χρησιμοποιούνται είναι από πλαστική ύλη, παλαιότερα ήταν εντέρινες. Ο αριθμός αυτών ποικίλλει ανάλογα με το μέγεθος του οργάνου από 72 έως 77 χορδές. Το κανονάκι τοποθετείται στα πόδια του οργανοπαίκτη, ενόσω εκείνος είναι καθιστός.

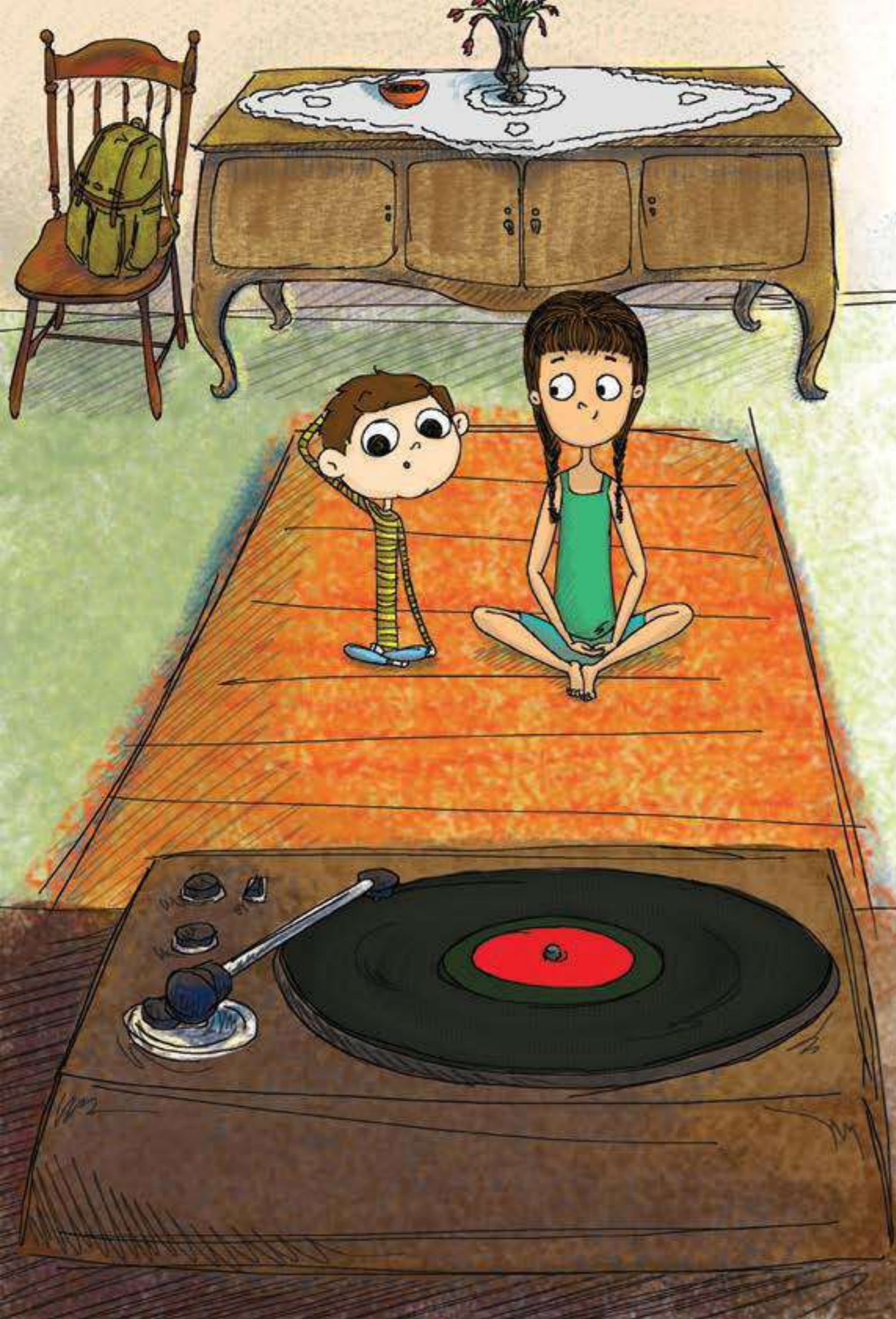
Όπως και το σαντούρι, έτσι και το κανονάκι έχει κάποιες ιδιαιτερότητες. Από τις βασικές ιδιαιτερότητές του είναι ο τρόπος παραγωγής ήχου. Παλαιότερα ο παίκτης με τα δάκτυλα τσιμπούσε τις χορδές. Ο ήχος, όμως, ήταν χαμηλός σε ένταση. Αργότερα, έως και σήμερα, το κανονάκι παίζεται με δυο πένες που προσδένονται σε μεταλλικές δακτυλήθρες στους δείκτες των χεριών. Έτσι ο ήχος είναι πιο ισχυρός. Οι πένες αντικαθιστούν τα νύχια του παίκτη. Φοράμε το δαχτυλίδι στον δείκτη και σφινώνουμε την πένα στο κάτω μέρος του δαχτύλου.

Το σαντούρι, όπως προαναφέρθηκε έχει από 72 έως 77 χορδές. Η κάθε χορδή καταλήγει σε κινητούς καβαλήρηδες («μαντάλια») που έχουν τη δυνατότητα να μετακινηθούν και ανάλογα με τη θέση που τους δίνεται αλλιάζει το τονικό ύψος της χορδής που παράγει η κάθε μια, δηλαδή οι νότες που μπορούν να αποδοθούν. Λόγω των πολλών θέσεων που μπορούν οι καβαλήρηδες να έχουν, οι δυνατότητες του οργάνου είναι πολλές. Στην αριστερή πλευρά βρίσκονται τα ξύλινα κλειδιά του οργάνου, με τα οποία ο μουσικός μπορεί να κουρδίσει το όργανο χρησιμοποιώντας ένα μεταλλικό κλειδί.

Είναι όργανο πολύ χρήσιμο για την εκμάθηση της Βυζαντινής μουσικής. Έχει μελωδικό και γλυκό ηχόχρωμα, μεγάλη ακρίβεια, μεγάλο τονικό εύρος, με άνεση στα τεχνικά κόλπα. Το κανονάκι μπορεί να αποδώσει όλες τις νότες και τις αλλοιώσεις τους, γι' αυτό το λόγο αποτελεί ένα από τα πολύ σπουδαία μουσικά όργανα.

Στον ελληνικό χώρο, το κανονάκι συναντάται κυρίως στα θρακιώτικα, τα κωνσταντινουπολίτικα και τα μικρασιάτικα τραγούδια.

Στο **τέλος** της βραδιάς, λίγο πριν πάμε για ύπνο, η κυρία Ελένη μου δίνει ένα μικρό φάκελο τυλιγμένο με χαρτί δώρου.

- Ορίστε ένα μικρό δώρο, Στέφανε! Κατάλαβα πόσο πολύ σου αρέσει η μουσική και σκέφτηκα πως αυτό είναι το ιδανικό δώρο για σένα. Είναι ένα μικρό δισκάκι που μου είχε δώσει η γιαγιά μου κάποτε. Άκουσέ το και θα μάθεις πολλά για τα όργανα! Είναι παλιό δισκάκι οπότε δεν ακούγονται όλα καθαρά αλλά είμαι σίγουρη πως θα σου αρέσει.

Ήδη το έχω ανοίξει και το κοιτάω. Δεν καταλαβαίνω ακριβώς τι είναι. Παρόλα αυτά, την ευχαρίστησα!

Σε λίγο μου το ζητάει για να ακούσουμε λίγο μουσική. Το βάζει σε ένα επίσης παλιό μηχάνημα, «πικ απ» το είπαν, και το δισκάκι αρχίζει να γυρνάει. Ακούω το πρώτο τραγούδι.

Τώρα κατάλαβα! Είναι ένα από τα πιο ωραία δώρα που μου έχουν κάνει ποτέ!!!

Ξημέρωσε! Εγώ κι ο παππούς ξυπνάμε στο ίδιο δωμάτιο από το φως του ήλιου που μπαίνει απ' τα παράθυρα. Ωραία μέρα! Σήμερα αναχωρούμε...

- Παππού!

- Ναι, παιδί μου.

- Γίνεται να μην γυρίσουμε; Γίνεται να συνεχίσουμε λίγο ακόμα το ταξίδι μας;

- Χαχα! Όχι αλλά θα το ξανακάνουμε. Το υπόσχομαι!

- Αλήθεια, παππού;

- Ναι! Σου δίνω το λόγο μου!

Λυπάμαι πολύ που το ταξίδι τελειώνει εδώ
αφού περάσαμε υπέροχα παρέα με τον
παππού, το σακίδιό μου κι εσένα, καλ..... μου
.....!!!

Γνωρίσαμε τόπους, φίλους, όργανα! Κοιτάω έξω από το παράθυρο και σκέφτομαι όσα κάναμε τις τελευταίες μέρες και νιώθω πολύ τυχερός γι' αυτό! Ελπίζω το ίδιο κι εσύ!

Έρθε η ώρα να σε χαιρετήσω! Λυπάμαι που τελειώνει το ταξίδι μας αλλά ομολογώ πως μου έχουν λείψει πολύ οι γονείς μου και οι φίλοι μου στο Διδυμότειχο. Χαίρομαι που θα τους δω!

Και ποιος ξέρει; Ίσως ξανασυναντηθούμε σε κάποιο ταξίδι μας! Ίσως να με βρεις με το σακίδιό μου ξανά, να ξεκινήσουμε μια νέα εξερεύνηση μαζί!

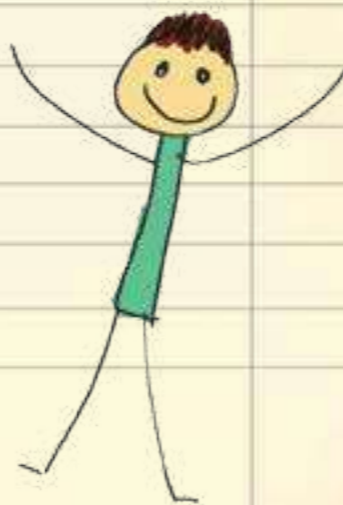
Πριν σε χαιρετήσω, ήθελα να σου πω ότι, όπως κατάλαβες, η πολιτική λύρα είναι το αγαπημένο μου έγχορδο όργανο! Λες να μπορέσω κι εγώ μια μέρα να γίνω σπουδαίος λυράρης;

Εσένα, όμως, ποιο σου άρεσε καλύτερα; (Αν θες, γράψε μου ένα γράμμα στη διεύθυνσή μου: Καλειδοσκόπιο, Ομήρου 50, Αθήνα, 106 72)

Πριν απαντήσεις, μπορείς να ακούσεις το δισκάκι στο τέλος του βιβλίου. Όταν σε ξαναδώ, περιμένω να μου πεις. Μέχρι τότε γεια σου! Μην ξεχνάς να ακούς, ή ακόμα καλύτερα, και να παίζεις μουσική!

Ο φίλος σου, Στέφανος

ΤΕΛΟΣ

Σημειώσεις:

Άταστο Όργανο:

Άταστο ή αλλιώς τυφλό όργανο λέγεται αυτό που στο μπράτσο του είναι «γυμνό», δεν έχει δηλαδή χωρίσματα. Τέτοια όργανα αποδίδουν όλα τα μόρια και τις αλλοιώσεις της ανατολικής μουσικής.

Με μπερντέδες:

Μπερντές είναι «το «πρώμο τάστο». Σε ορισμένα έγχορδα όργανα χωρίζουμε τον βραχίονα σε μέρη, παλιά με εντέρινα «καλώδια», πλέον με «καλώδια» από πλαστικό, τα οποία δένονται στο μπράτσο αγκαλιάζοντάς το διαμετρικά. Αυτά τα χωρίσματα ονομάζονται μπερντέδες και είναι σχεδόν πάντα μετακινούμενα.

Με τάστα:

Σε άλλα όργανα, όπως στην κιθάρα, τα χωρίσματα είναι σταθερά. Αυτά ονομάζονται τάστα. Τα όργανα με τάστα δεν αποδίδουν τα μόρια της ανατολικής μουσικής.

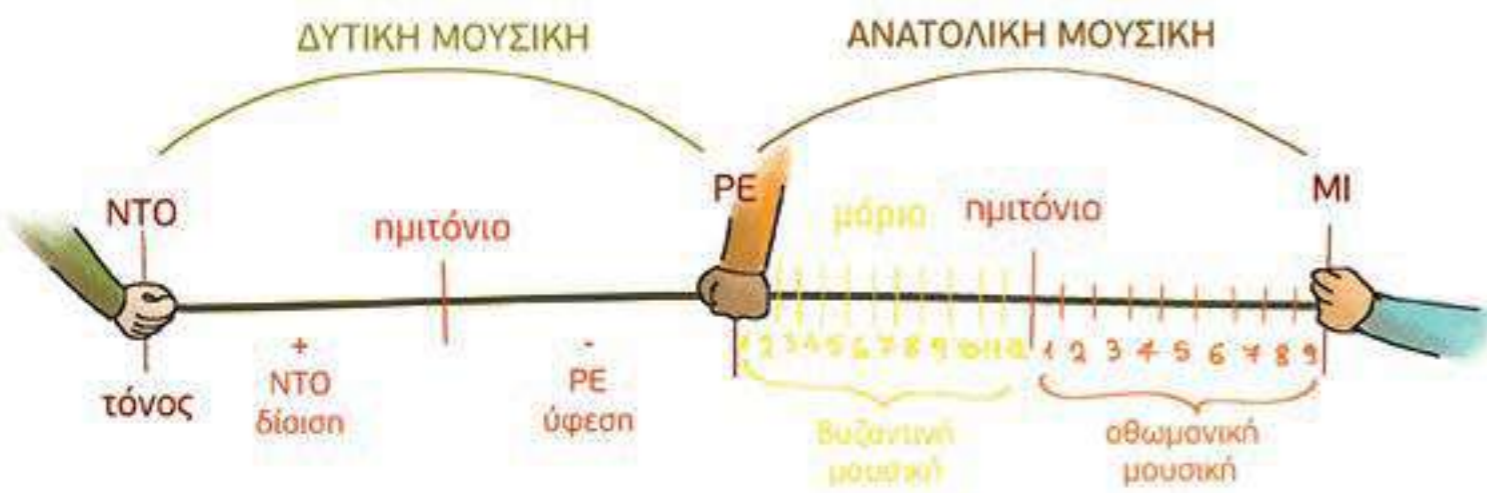
Τόνος - Ημιτόνιο - Μόριο (/Μικροδιαστήματα):

Φανταστείτε πως εκτείνεται ένα σχοινί, το οποίο χωρίζεται σε «κομματάκια», τις νότες ή αλλιώς νότες.

Ο αριθμός τους διαφέρει από τόπο σε τόπο, πχ στην βυζαντινή μουσική τα μόρια ήταν 12, στην οθωμανική 9, κόκ.

Νυκτό Όργανο (νυκτό < νύχι):

Ονομάζεται το έγχορδο όργανο του οποίου ο ήχος παράγεται με την νύξη (δηλαδή το τράβηγμα) των χορδών του. Για αυτό χρησιμοποιούμε είτε τα δάχτυλα είτε την πένα.

Αυτά τα «κομματάκια» χωρίζονται σε μικρότερα.

Στην δυτική μουσική τους τόνους χωρίζουν στα δύο τα ημιτόνια (δίαιση-ύφεση). Στην ανατολική μουσική έχουμε τους τόνους, τα ημιτόνια και τα μόρια, ή αλλιώς μικροδιαστήματα, τα οποία χωρίζουν τα ημιτόνια σε επιμέρους κομματάκια.

Όνομα: Στέφανος

Χόμπυ: Εξερευνήσεις

Αδυναμία του: η μουσική

Δεν αποχωρίζεται ποτέ το αγαπημένο του σακίδιο.

Ένα 8χρονο αγόρι, ο Στέφανος, που αγαπά τις εξερευνήσεις και την μουσική ξεκινά ένα ταξίδι με το σακίδιο και τον αγαπημένο του παππού.

Ο παππούς του Στεφανάκου κατεβαίνει στο υπόγειο να βρει ένα εργαλείο του αλλά τελικά, βρίσκει το παλιό, ξεχασμένο, σκονισμένο του λαούτο. Σκέφτεται απευθείας τον εγγονό του που αγαπάει τη μουσική. Ξεσκονίζει, λοιπόν, γρήγορα το πολιτικό λαούτο του και φωνάζει τον Στέφανο να του το δείξει. Ο Στεφανάκος ξετρελαίνεται και του ζητάει να πάνε ένα ταξίδι μαζί να ανακαλύψουν κι άλλα έγχορδα μουσικά όργανα της Ανατολικής Μεσογείου. Ο παππούς δέχεται, ο Στέφανος παίρνει το αγαπημένο του σακίδιο και κάπως έτσι, ξεκινάει το ταξίδι τους. Διδυμότειχο, Αδριανούπολη, Κωνσταντινούπολη, Μυτιλήνη. Στο τέλος του ταξιδιού, ο Στεφανάκος, παρέα με τους φίλους του, τους αναγνώστες, έχουν γνωρίσει το ούτι, τον ταμπουρά, το σάζι και άλλα έγχορδα όργανα!

